

Qaчaxe Мьрад
(Мурадов Х. Ш.)

ШƏWQ

Ԛачахе Мьрад
(Мурадов Х. Ш.)

Шәԝԛ

Qачахе Мьрад
(Мурадов Х. Ш.)

ШӘWQ

hайпетhрат
Ереван
1959

ՂԱՉԱՂԷ ՄՐԱԴ
ՇՈՂ

(*քրդերեն լեզվով*)
Հայաստանի պետական հրատարակչություն
(Հայպետհրատ), Երևան 1959

КАЧАХЕ МУРАД
ЛУЧ

Армянское государственное издательство
(Айпетрат)
Ереван 1959

ЖЬ АЛИЙЕ АВТОРДА

Ве бәрәвокеда тенә нәшьркрьне чәнд шьер у поэмед мә. Нава бәрәвокеда һәнә шьер дәрһәqа wәтәнп'әрәстйеда, дәрһәqа ә'длайеда, дәрһәqа ә'мре к'ӧрде советейә азада. Чәнд шьер е бәдэwйенә. Дӧ-се qәлиботке ве бәрәвоке кемасиед мәрьва у ә'дәте кәвн бәлу дькьн. Дӧ поэм һатьнә ньвисаре дәрһәqа тәвгәлед шәр'е Wәт'әние Мәзьнда, мьqабьли зәвтчйед фашиста. Ч'ир'ока Мирзә Мә'муд һатйә ньвисаре сәр һ'име ч'ир'ока щьмаә'те у те һ'әсабе поэма эпикие.

Гӧмана мә һәйә, wәки к'ьт'еба мә ангори qәwата хwә wе нава хандк'арада һ'әwаск'арйе пешда бинә.

Q. МЬРАД.

ТӘWШЕ ГӦНДЕ МӘ

Сьбәке нӧк, һавина рәнг,
Һьнәвше ал, т'әвше qәшәнг:
Бьлбьли вьр ч'ькә-ч'ькә,
We дьхунә—бин нач'ькә
У хәмьле п'әрwаз-п'әрwаз
Гәшәвәтьн ль ә'рде наз:
Колхоза ша, даре чинар
Ль дора we буна һәвсар.
Чарнькала р'әз у р'әз,
Ле шиндьбьн гӧлед гәвәз.
У шәw wьра хӧләхӧльн,
Электрик ле дьшхӧльн,
Һешин дькьн qьр'ед бәре,
Мәрьв кәwасә нәдәре.
Кӧтке пәмбу чилә-qәрqаш
Ль к'әwшәнр'а бунә qӧмаш.
Бьн сӣа дара бае һеньк
Гәрмер'а инк' к'әтиә р'ьк.
Кәбед фьтьqи бедәра,
Ноли дӧр'е ль бьн бә'ра,
Дьк'ьшиньн бь чәwала,
Мәрьв ль доре кәwальн
Ль һәв тиньн бәнде дәнгбеж

У к'əда хwə т'əмьзə р'еж
Бь архаин у паԛьжи
Дьхьнə ə'мбӓре т'ьжи.
А wайə т'əwше гŏнде мə—
Титал, машоԛ у р'ьнде мə!

К'ЬЛАМА Ә'ДЛАЙЕ

Дәсте хwә бьдә дәсте мьн, һәвало, р'абә сьбәйә.
Мьле хwә бьдә мьле мьн, һогьро, qам-qаме мәйә!
Әзи к'ӧрдьм, тӧ инглизи, йане һьнди, ә'рәби зәнг,
Дәсте хwә бьдә дәсте мьн, әм нәһельн пешда бе щәнг!

Әм наһельн, wәки хунхӧр щаркә дьне щәнг текьн к'ар,
Щаркә дьне хун бьр'ежьн у wеранбә гӧнд у бажар,
Щаркә дьне де бьгьрин, домам гьредьн хелие р'әш,
Мьрьн бәлабә нава дӧне дәст мәрьве кеми сәwдафә'ш,

Һьм диа урьс, йа әмрикйа, йа һьнд у йа ә'рәби зәнг
Нахазьн qәт'ьл бьр'ьжә у дӧнеда пешда бе щәнг.
Бой зар'е нава п'еч'әка, бой ә'мре wани гӧл у гәш,
Бой qизед эгьнә бәдәw, бой хортед т'әлианә к'әләш,

Бой говәнд мала бьгәр'ә, дәфчи т'ьм бежә „һәй шабаш"!
Т'ьлие кәч'-буке щаһьлда бьч'ьрусьн гӧстилк у qаш,

Кале əхтиар т'асе һьлдə вəхwə əшqа бук у зə'ве,
Əм наhельн шаркə дьне дõне текəвə нав саwе.

Əм наhельн, wəки хунхõр р'абьн диса дõне лəвхьн,
Əм нəhельн, wəки шьлт'ах п'ехəме ә'длайа мə хьн.
Wəки сьтqе мə həвр'абə у щерге хwə əм текьн йəк,
Сəр мəда нəе т'õ ә'дук у т'õ дõжмьн у т'õ qəзиак!

Əм наhельн, кõ хəзабьн дõнеда мəрьве амут'ам,
Бьра ә'длайа р'у дõне тъмшар мəр'а бьбə мьqам.
Wи мьqами wе бьстьрен жь кала гьрти кəта зар'а,
Ль зозана у ль дəшта, ль гõнда у ль бажара.

Сайа wəлате мəи мəзьн, ньhа чине бьра,
Əме wəхтеда бəлукьн кəму фəн у феле гõра.
Һəр ә'рда у wəлата щерге мə qəwат у п'ьр'ьн,
К'е п'ехəме ә'длайе хə, əм qаната wан бьбьр'ьн!

Дəсте хwə бьдə дəсте мьн, həвало, р'абə сьбəйə!
Мьле хwə бьдə мьле мьн, hогро, qам-qаме мəйə!
Иро кьшиарьн щьмаə'т, жь урьс кəта ә'рəби зəнг,
Шəр'е мə шəр'е həqиейə, əм наhельн пешда бе щəнг!

КӘЧ'А К'ÖРДА

Аза у ша у бәхтwар,
Дота к'öрда wе һатә хар,
Әw дьмәшә һеди-һеди,
Дьбьрьqьн бәре кәди.
Мори, мьрщан, базьне зив,
Ә'нийа кәвәрә ноли һив,
Гәрдәнә чил, бьру qәйт'ан,
Хәвхәвк тиренща тә'ва щан,
Т'ьли-печ'и т'әв мумаи.
Гöли се та һур һунаи,
Дьран сәдәф, левә нарин,
Һöсöл, щәмал же дьбарин,
Бәжнә бьльнд, деми кәwас,
Сурәте сор щот хале хас,—
К'ане, к'öйә, чь то ә'рда,
Ве шветейә кәч'а к'öрда....
Wе нава зәвийа колхозе
Шöхöл дәста дә'w у дозә,
Wәхта бадькә к'еләндийе,
Дьле мьн пәйи дьбә бәнгийе.
Wе чок дайә чока мера,
Ноли ә'рфуӽ, ноли шера.
Пенщ п'арт машине щи-wаркьр

Ани бедəре валакьр.
Йане wəхта дьчə ферме,
Мəрьв кəwаса we к'елме,
Нав чəнд дəqада печ'йе жир
Т'ьжи дькьн вьр ə'лба шир,
Бəрэваре, нав кəwасе
Говəнд гьрт, к'əтə р'əqасе,—
К'ане, к'ойə, что ə'рда
Ве швeтейə кəч'а к'ōрда...
Wəхта сəра дьбистане,
Əw дəст тинə ōлм у зане,
Чь то эгьн, чь то пьспор
Харьн ч'ə'ве р'əшə у мор,
Сəр кьт'еба дəстньвйса,
Нав һогьра, qаме сиса.
У бəр дəзгə əw дьмəшə
Дəви бь к'əн, деми гəшə,
Р'оже сəд пенщи сəлəфа
Дьqəдинə лōт'ве шəфа,
Хорте эгьн əw дьбинə,
Бь дьле хwə дькəбинə.
Бе qəлəне малхьрави
Əw дьчə дьбə кəвани,
К'ане, к'ойə, чь то ə'рда
Ве шьветейə кəч'а к'ōрда...
Йан ль идаре диwане,
Бəжна тəлийан та р'ькане
Р'уньштийə бь фькра нур,
Сəр дəрəще гьрə у кур,—
Бой щьмаə'та советие

Əw пешда дьбə хашбəхтие.
Бе зерандьн, нуч'ке ч'ер'а,
Изьн һьмбəри изна мера,
Дьле саи, əшq у т'əмьз,
Бь р'йа партиа мəйə ə'зиз,
Нав нəму мьлəте аза
Че дькə р'ӧк'не мьраза.
Шəwqа п'еле хəбата зор
Ə'мьре гӧлгəш һьмбəри жор,
К'ане, к'ӧйə, чь то ə'рда
Ве шьветейə кəч'а к'ӧрда...

ЛЬ СӘРЕ Ч'ЙА

Ль сәре ч'йа,
Р'әх бәләкийа,
Қәзар рәнги
Бь qәшәнги
Бьнәвш вәбун,
Мьнр'а шабун,
Әз зә'ф т'ибум.
Дьле қӧр'и
Нәсьт'ьри—
Бь qьр'ащи
Дьqьщqьщи,
Нә жь гәрме,
Нә дәст аве,
Нә жь сәрме,
Ле дәст қ'аwе.
Р'йа дьла
Дьчә дьла,
Дьбә щәмәда
Қәзар гӧла.
Мина п'әлт'а
Қ'аw ль wьра,—
Әw бу сийа ч'йа
Р'азам бәрда,

Əwe һьлда
Ə'йнə—гӧлав,
Əw рʼйа дьла
Жь соргӧла,
Чекьр хəмла
Һӧба зəрийа.
Мьн дьле хас
Гӧлəк же хаст,
Əwe шəрм кьр,
Мьн инкʼар кьр,
Жь дəст һӧбе
У we кʼəрбе
Дьле бьрʼчи
Дьqьчʼqьши.

ҺЕЙ QӘЛӘН

Һей qәлән, qәлән, урт' тә бьqәлә,
Чь мьләте кӧрд буйи т'әшqәлә...
Чьqас qизед щан, чь хорте тәлийан,
Мьраз ч'ә'вда ма, тӧ баисе wан.
Хәбат у шәр'да—әw шере навдар,
Бәр тә шәрмокә, бәр тә дәст т'әwар,
Бәсә, һей qәлән, урт' тә бьqәлә,
Сәр мьләте кӧрд бьби т'әшqәлә.
Чьqас дьле гәш, хорт-qизед нәдәр—
Һәвдӧ кәбанди, бь һәв сәwдасәр,
Әвинти ль wан, ноли Мәм у Зин,
Тӧ Бәкое wан-мьхәнәти кин,
Ль сәр мьраза тьме ә'wани,
Ле т'ӧ кәсир'а тә хер нани.
Бәсә, һей qәлән, малwеран qәлән,
Сәр мьразе щан бьби т'әшqәлә.
Гәло дькарә поле кор у п'уч'
Кӧба дьл бинә хwәр'а текә qуч'.
Йане чәнд хәлат, бьзьн, бәрх у пәз,
Әвинтие биньн хwәр'а текьн р'әз.
Нә пешийа готийә: qәлән набә wар.
Т'ӧ кәси qәлән һәла т'ер нәхwәр.
Хапхапок qәлән, урт' тә бьqәлә

Чь сәр мьраза буйи т'әшqәлә.
Ле лаwе Фьндо, кӧ тен хазгини,
Дьбә къкеле бебәнд-дьзгин:
У ч'ә'ви ле qӧл, хәйсәте ч'ькус.
Дьл дьqәр'ьмә, педа дьбә буз,—
Әw мала зә'ве п'урт дькә-тинә,
Бәр бь мала вала qизе дьшинә.
К'а бавти кӧ ма, кӧрдумда qәлән...
Сәр мьләте кӧрд буйи т'әшqәлә.
Ма бавед урьс, әрмәни у гӧрщ
Бе qәлән сазкьрьн шәһәр, там у бьрщ,
Бьнһер әw зәwащ у ә'дәте wан
Сәба хорт-qиза дьбә мейрищан,
Ле кӧба wана йа мә нә кемтьр
Әвинтийа wана жь йа мә четьр,
К'ане к'ара тә, малхьраб qәлән.
Сәр мьразе щан буйи т'әшqәлә,
Бьла әw пеши хере нәбинә,
К'е тӧ кӧнарти, ке тә бир тинә.
Бьла әw мәри шьл у шә'тбә
Р'ӧк ле бькьшә, жийн ле р'әшбә,
Мә'змә'зк ле бьшке, аqьли фә'шбә,
Р'ожед дӧне тьм сәрида р'әшбә,
Т'ур-думька wи дӧне бьqәлә,
Ощах ле весә хwәда бькәлә,
Бьла мьраз тьм ч'ә'вда бьминә,
К'е жь вьр һада qәлән бьстинә,
Бәсә, ло qәлән, урт тә бьqәлә,
Чь буйи бәла, буйи т'әшqәлә.

МӘРИ У МӘ'Р

Р'оке йәки бәләнгаз
Һълда wәрьсе чәнд газ,
Чу дәв заге бәр зьнар,
Т'опкьр сәргин, qьрш у дар.
Wи дит бәр хwә, бьн кәвьр,
Мә'рәк һесабуйә wьр.
We хwәда дьqәпьч'ә,
Һьндьк майә бьә'щә.
У ноли qӧтәки дар,
Бьн кәвьр майә нәч'ар.
Мерьк гӧнә ле ани,
Дада кәвьр һьлани.
Мә'р вьр да хwә тәвьзи,
Да пәй мерьк бь ләзи,
Wәки әw мерьк вәдә,
Р'ӧк qальбе жи дәрдә.
Мерьк гот... „Пәй, бьмбарәк!
Әвә qәнщи рьк'аләк!..
Мьн тӧ дәрани дәwла
Тӧ сәр мьн буи бәла".
Мә'р гот:—„Ньзани, к'ӧр'о,
Әз тӧ дьжмьне һәрр'о!
Qәт набә, тә бәрнадьм,

Әзе вьра тә вәдьм".
Мерьк гот:—"Буи qәда!..
Әм биньн аqьлбәнда,
Бьла к'аг'әзе вәкә
К'ане, к'и жь мә ньһәqә".
Мә'р qаил бу wе qәwле,
Әw һьлк'ьшианә п'але.
Дитьн:—Р'увик wеда һат
К'ефа хwәр'а дьньват.
Шьк'иат кьрьнә р'уви—
Эгьне дәште к'уви.
Бәр аqьлбәнде мәзьн
Wана һәвдӧ кьр газьн.
Р'уви гот:—нәднә ч'ер'а,
Бәр маqул у щамера!..
Әм һәр'ьн бәр заг'а wа,
Әз дәрхьм qьраре хwә.
Wәхта һатьн бәр кәвьр,
Р'уви гот:—дә wәрьн вьр.
Мерьк, кәвьр һьлдә ләз!..
Мә'ро тӧ бьнда вәләз!..
Мә'р щийе бәре хwә р'ахьст,
Мерьк кәвьр сәр дахьст.
Вьр дәрбазбун чәнд дәqә,
Р'уви дәнге хwә накә.
Мә'р гот:—„к'ӧр'о, аqьлбәнд!..
Кәвре гьран р'ӧк'е мьн стәнд.
Дә зу дәрхә qьраре,
Мә һат wәхте фьтаре!"

Р'уви дела xwə hьлда
У бəр мə'р wa хəбəрда;
„Ве четьр qьрар т'ŏнəнə,
Жь мə'ра ит'бар т'ŏнəнə!
К'и кŏ qəнщийе набинə
Бьн кəвьрда дьминə!“

НӘХWӘШИЙА ПОЕТИЕ

Р'оке, бьһара р'әнгин,
Гӧл к'әwшәнр'а бун бәнги,
Qьжьк у к'ома ч'ета
Хwә кьрьнә бәнгзе поэта.
У нав эла п'ьр'гьран
Гот: „Әмьн дәнгбеже дьлан.
Һеч'ьн һәму дик, мьришк,
Т'әне к'ӧмке мә к'ӧришк.
Әмьн шьерзан, зьманзан,
Ле е дьне т'әв нәзан".
Wан һьлбьр'и сәре хwә,
К'агәз дан һьмбәре хwә
У ле кьрьн qьжбәләк,
Ле нета wан т'әв к'ӧләк.
Паше готьн, „ч'ьлури,
Ч'ьлури, һәй ч'ьлури...
Ч'ьлур гае оламе,
Гӧһ гьртьн кьрнә каме".
К'ән р'уч'ке wан тәиси,
Wәхте әв „шьер" ньвисин
Паше пәй һәвдӧ дан,
Эле кьрьн мьж-думан.
Qьжьке кьр qьр'ә-qьр'

Ꝁəта сəре ꝁəмуйа бьр.
Ч'ьвике дит, кӧ qьжьк, ч'ет,
Һатьн у бунə поэт,
Əw жи чу сəр we нете—
Бист шьер шандə газете.

ӘРМӘНИСТАНЕР'А

Һәзар бьһар, һәзар һавин,
Һәзар щьнәт бь тә вәбун.
К'әне һәзар тә'ве зер'ин,
Дитьн qьнийат у т'әв тә бун.

Тӧ wәлате мә р'ьк'не р'ӧһа,
Хәзна һелма ә'мре р'әһәт.
Чьqас мәрийа бь жийина ш̃а
Ль сьнге тә дитьн сәһәт.

Әз бир тиньм р'оже бӧһӧри,
Wәхте Әрәз бь хун дьк'ьшийа,
Дәнге ә'wраи кӧл у гьри
К'әтә т'әв сәwта жьнәбийа.

Әз бир тиньм р'оже бәре,
Wәхте тә'ве нәхаш дьлист,
Wәхта ль һәwше у сьвдәре
Дьһат дәнге гӧлле инглис.

У әм һьнгавтьн дуйе гӧлла,
Сӧр'е, хич'е гьра-мьла.

Ә’дуйе мә—дашнак, бәга
Ль сәр бәхте мә бубун бәла.

Әз бир тиньм нав думане,
Ә’гите мә пеш дьлвин
Әw дьк’әтьн ль мәйдане,
Хуна wан ә’рде дьмәи.

Мә т’опкьр тәйах бәр we сәрме,
Бәр чърк’инийа ль we дәме.
Кӧ әм дәрен сәр р’йа аза,
Чекьн ә’мре т’әзә у ша.

У wалатәки к’афи у к’ун
Бь шәгәра п’ала мә дәстани,
Мә р’ет qьнйат, мә р’ет хун,
Мә сосиализм ль тә дани.

Иро щьмаә’та мә мерхас
Тә wәр дькьн һәзар аwаз!
Иро п’алә, иро гӧнди,
Бунә бьрайе һәqә щьнди.

Иро... бь п’әнще тә’вәкә дьн
Тӧ гәрм дьки жийина мьн!
Иро әзьм, кӧр’е гӧндийа,
Дьшиньм тәр’а шабуна хwә!

Һәзар бьһар, һәзар һавин
Һәзар шьнәт бь тә вәбу.
К’әне һәзар тә’ве зер’ин
Дитьн qьнийат у т’әв тә бун.

ДИКЕ ГӦҺП'ЬРЧ'

Һәбу дикәки гӧһп'ьрч',
Һет qальми, ноли, ньрч'.
Әw һедика чу мале
Мьришк дәрхьст пунгале.
Ани т'ер'а хwә р'әнгин
Ль жьне кьрә qәшәнги,
Wәки мәрьв бьнһер'ә
Бәле, әw дик чь мерә...
У бәр гәрма бьһаре
Бәре хwә данә базаре.
Дахьл бунә нав шәһәр—
Һәр щийа дьк'ан, к'уч'е бәр.
Һәр щийа т'ьжи дик у qаз,
Дик qӧр'ә бу ноли баз.
Qут кьр'и у т'ут кьр'и
Се-чар һоqә п'урт кьр'и
Ани т'ер'еда щикьр,
Т'ер' бь әшийа т'ьжи кьр,
Да сәр пьшта мьришке,
Жь бар хwә да ә'нишке.
Дик хwәр'а кәтә пешийе
У зу бәре хwә да ч'йе.
Бада сьмеле п'альк,

Һәр сьмел гӧрзе кьр'ьк.
У әw баре гьрани
Мьришке анщах дьани.
We дәве xwә вьр жәвкьр,
Жь мере xwә лавакьр,
„Меро, нә әз бьрчимә,
Әз wәстийамә, әз т'имә,
Һәта бине нәстиньм,
Ньк'арьм бар һьлиньм".
Дик ле һерс бу, кьрә qир'
„Тӧ мьн буйи qир у сир,
Qиза мьришка бәләк,
Нав киләйә к'әпәнәк.
Тӧ бе ә'бур, бе намус.
Шәрма р'уйе тә буйә г'ус.
Әw кәнге бу мьришка
Нан хар бәр qаз у дика".
У дик пар'а вәгәр'ийа
Һиткәк да дәв у р'уйа.

* * *

Сәд кәйф, wәки дике wа
Р'асти мә тен нав мера
Дьчьн пәй ве qәләте
Жьне дьдьн хәбате.
Xwә жи дькьн фикә-фик,
Ноли ви мират'е дик.
Паше дьбен әм мерьн,
Әw мер ниньн—qьлерьн.

QЬСА ЩЬМАӘ'ТЕ

Р'ок'е, һавина чьли
Нә баран һат, нә шьли.
Чайир у нан, у бьнәвш
Шәwьтанд вьр тә'ва гәш.
Гӧнди чун щәм шех-п'ира,—
Wәрьн к'але фәqира.
Wан гот:—"бьдьн qӧрбана,
Шәржекьн ми-бәрана
У һәр'нә бәр ощахе
Баран we бе we чахе".
Гӧндийа дәст хwә т'әwар кьр,
Зиана гьран ль хwә кьр.
Диса ә'зман ч'ик-саи
Нәбу шьли-ә'wраи.
Шеха дит к'ал хьравә,
We бәлбуә wан навә,
Wана вьр дәрхьст к'ӧнӧр—
Хапандьн жьн, мер у к'ӧр'.
Жь wан шеха нә'тьк дәq,—
Ч'ә'в фьтьqи ноли бәq,
Лев дальqи, чаwа әлк',
Фәнәгори у бь дәлк',

Бәшәра т'ьм нәхаш,
Һатә бәр qәлаха р'әш.
Жь жьна у жьнәт'и
We хаст һьнәк бьр'нот'и.
Һьлк'ьшанд бевли кинор
У готә wан әwа qор':
—„Бәлки ощах wа весьн,
Һун чь т'әшийе дьр'есьн...
Ә'рд ньшк буйә бе баран,
Мә кем буйә вьр адан.
Зьһа бунә дошани.
Сәр мәда һат хизани.
Һун ньзаньн чьйә мә'ни.
Qӧдьхли мә дьжәни.
Пер ль бәрбәнга сьбе,
Һе к'әw нәк'әтә qӧлбе,
Әз дәрк'әтьм һесуйа һан,
Жьна Qасое шьван
We р'унььштийә сьвдәре,—
Дәстданә сәре к'әре.
Бь qьмqьмьк, р'әхт, т'әмәзи,
Мьрщан, морийе аwази,
We әw сәри хәмьланд,
Паше qотьк ле аланд,
Дьрав р'езкьр щенике
У ч'ә'л кьр бәр шемике,—
Бьн сьрсуме бән дьреж,
Кӧ же дәре кьлед р'еж.
Ләма әм бун т'әнгәзар,—
Бе нан, азьх, бе сьт'ар".

Бә'са шеха нә'тьк дәq
Чу сәре мәрьве һәмәq.
Нав гӧнд бәла бу әв дәнг,
Һатьн к'ӧләк у чәләнг,
Да пешийа wан шеха һан
У чун бәр дәре шьван.
Шех гот: „Һей, qәмәре...
Зу дәрхә сәре к'әре...
Мә qати бун р'ун у шир,
Тӧ вьр буи qир у сир".
„Шехе чь к'әр, чь сәри,
Тӧ чь qәде дьгәр'и"...
Шехе гот: „Ло-ло, ле-ле...
Әв мә бу тәнийа селе.
Кӧр'о һун мер—щамерьн,
Чь qәмәре нәwерьн...
Wәрьн wейа ә'рде дьн,
Дәст у п'е ле гьредьн,
Әм һәр'ьн жь сьвдәре
Дәриньн сәре к'әре".
Жьнке дәст хwә т'әwаркьр
Бәр wан сонд хар... Лава кьр,
Кӧ әw һаж сәри нинә,
Wәки гӧнә пе биньн.
Wана гӧһ нәда лаwа,
Дәст авитьн п'еш-даwа,
Жьньк һеди ә'рде дан,
Дәст у п'е ле гьредан.
Анин балт'ә, тәwр у мәр'
К'олан бьн шемика тәр'.

Шехе нәлан да хорта,
Xwә-xwә р'уньшт сәр п'ота.
Xwәр'а wана мезә кьр,—
Туре дәрәwа вәкьр:
—Тьште һада сәрwәхти
Дьк'әт баве мә р'ә'мәти.
Р'оке wәхта зозана,
Мерг, чайир у р'ькана,
Wьра һьн пәз у ч'еләк
Зöһöм нәдан т'ö кьләк.
К'әтә эле зеwә-зеw,
Wан р'ьщьфи дәст у лев.
Һатьнә qонаха мә,
К'әтьн бәр ощаха мә.
Баве мьн wә ширәт кьр,
Бәр мьшуре дöә'а кьр.
У әw шехе сәдә'нийе
К'әт пәй мә'нийа qöдьхлийе.
Гәр'ийа qöч' у бьщаха,
Һесуйа у ль алчаха,
У синоре щоләки
Се п'е дит бәр конәки.
Бәр дәре конәки бәр,
Ле дардайә мәшка тәр'.
Сәр мәрт'анге к'иләре,
Күре кара хәзале
Гьредайә бәнька,—
Шьк нәк'әвә жьнька.
Баве мьн күр ани хар,
Чу бәр ч'әме к'әнар дар.

Əглə нəбу—we гаве
Һур авитə нав аве,
We лə'зе баран бари
Бь т'əви у хӧбари.
Ль эле бу фьрэи,
К'еф у дə'wат у шаи".
Һэта шехе qьсэ кьр,
Мерa ч'ə'л п'ьр' фьрəкьр.
Wəкə р'ьм у нивəке,
Ч'ə'л к'ур кьрьн бинəке,
Ле wана ль т'ӧ дəре
Нəдитьн сəре кəре.
Ньшкева бу qьрч'ини,
П'əкийа чивийе бəрстуни,
Т'əп бу бане шемике
Сəр мəрийе бəр ч'ə'льке.
Офə-оф у qир'ə-qир'
Һат жь к'ома ч'ə'ле жир.
Һьнəка п'эльхи дəст,
Сəре һьнəка вьр шкэст.
Шехе зу бəр вəк'ьши—
Т'əне щеник һəр'ьши.
Гӧнд бу һəwар у гази,
Т'əмам бəр ч'ə'ле бэзин,
Мер же дəранинə дəр,
Шуштьн дэст, сəр у нəдəр.
Һэсийан мə'нийа we qəзийе
Феле шехе—щаwьзийе.
Пешда гавда Һаме кал,
Готə к'ома һати бал:

—„Кöр'о, нə жьна Qaco
Бəр пез буйə дуажо.
Т'əне весбе зозане
Əw дак'əтə аране.
К'ö шехе сəре к'əре
Пер дит щəм wе сьвдəре...“
Т'əзə гöнди хwə кəсийан,—
фəне шехе əw хапийан.
У əw фəне шех-п'ира
Əw кьрьнə кале фəqира.
Wе р'ожеда һəр щара,
Ко хəбəр те нав зара,—
Дьбен: шəр' у шьлт'ахи,
Вьр', дəрəw у бабахи
Жь шех п'ира пешда һат—
Дöне педа т'əв һьнгавт.

ТӘЙАР

Гәлие курда Терек дьләмә бь гӧр'.
Гәш һәр алийа бьһар дәрте жь бӧһӧр
У ԛалч'ич'әк бунә хәмьле титал—
Шьр'ке сьпи—аве канийанә зәлал.
Һе те хане т'ипйе щәнгә пьш зьнар,
К'ола т'әбиәт хԝәр'а кьрийә йәк ԝар,
Ль ԝедәре, щийе дӧжмьне бәди-һар
Дьхаст ч'елкә жиин, азади, намус
У мәрьва текә ԛуле ә'мр мьр'уз.
Ле Ԝәт'ән вьр, ноли дайк у бава.
Бь газийа хԝә гӧр'ә, ноли алава
Т'әми дьдан: хайкьн дьлда к'ине,
У дӧжмьне бефә'м текьнә кӧлине,
Кӧ намусе дькә поле кори-п'уч
Һьн дькӧжә зар'е дәргушә бесущ.
Дәнге Ԝәт'ән дәрте ширьн у аԝаз
У дьбежә: „ԗьзкьн һун мьн-ԗӧба хас,
Чаԝа домама ԗьз дькьн бь нари,
Чаԝа ԝана һун хай дькьн диһари.
„Бьбьн бәрһеже хәԝа мьнә рьԗәти:“

* * *

Һенькайа сьбе пирәк дәркәтә чоле,
Т'ох һьлдабу, мьсинәк ава канийе
У дьстьра, ньзам кьлам бу, йане qәwл,
Дьшульки ноли дәнге п'әлтә ә'wр.
Ле дәве р'е, бьн сийа дара чинар
Qазахәк wьр, ноли тә'ва п'әнщшәмал,
Һур дьһуна гәwлазе хашхашка бин
У дадани сәр кәвьре т'ьрба әвин.
Бь дәсте һоста, йан qәләма зор к'әмал,
Бь кәрфе зер' сәр мәрмәрда бу шәмал
Сәрһатийа wи: „Мерхасийеда һат кӧштьн".
Хәбәр кемьн, хwе сәрһатийа wи гишки
Шьро накьм бь һәкәле зу дани.—
Лазьмә к'ьт'еб у wә'де дьлбьлийани.
Wә'дә бе баскә, ле вьра зу дьфьр'и,
Щийе алткьрьн бәнгзе хwә гәш дьк'әни.
Нава щәнгеда у чьркинийа кәсне сор
У гьрмьнийа т'опе пола зор бь зор.
Пире нәрма вәгәр'ийа бәрбь qизе
У готә wе бь кӧба ширьн, к'елма де:
„Бежә, дәлал, мере тәйә, йане бав,
Әскәре кӧшти, кӧ дьбарини һесьр-ав".
„На, на... әw һәвалбу нав qале.
Wәхта бьруск дьч'ьруси ль п'але,
У дәштед мә хwә кьрьбун хелийа р'әш,
У вәдьшарт дәргуша хwә дийа нәхаш,
Ноли к'ӧр'ка, жь тәйре дәщали qәрт'ал,
Wәхта ә'рде дькьр гази, налә-нал,

Бь бьрина кур—хәдари һьн бәдкал,
Һатә щәм мә жь чийае Әләгәза дур
Хорте щаһьл—Тәйаре бь ширьн нур.—
Көре кӧрда пьр фәрасәт у кәмал,
Дәви бь кән, хала сурәте шәмал.
Wи шьро дькьр сәрһатийа хwә эвара.
Нола шарур дьчькчьканд жь дара,
Жь ә'мре хwә у щаһьлтийа мә ә'йан,
Жь хәбата нав колхозе бу бьлийан.
Щарәке жи әм топ бубунә сәр һәв.
Гәләка wьр бәндә давитә сәр һәв.
Мьжулийа мә кән бу, лаqьрди—рәqас.
Тә дьгот жь мә һәр әскәрәк у һәр кәс
Тәк wәльдийә бона кал-wәхте зә'ф сәрт.
Бона шәра, бона щәнга у кӧщәт.
Ль нав qале мә хwәра дьдит мәщал,
Кӧ әм шабьн нава чәнд дәqе һеса.
Гьлийа бежьн, бьдьн һәвдӧ әм пьрса.
Тәйаре мә кәтьбу нав мьтала.
Wи сәри һьлда готә кәмуйа-һәвала:
„Wәхта мәрьв тинә бир ә'мре бәре,
Дьһа бь зор у кӧба дьл-щәгәре,
Әw кьз дькә жь ә'мре мәи фьрә.—
Щаһьлтийа мә бәхтәwар у пьр гӧрә...
Бәри инглабе мала мә дьма Р'оме.
Әw жи дьжин qӧнще тари—нав гоме:
Тьме бьрчи, бе сьтар у тьм бе нан,
Бе мьлк-һәбун у бе изн у бе гӧман.
Де-баве мьн худан дьретьн кәwшән

Ле щәм wана т'ӧнәбу qәт чәнгәк дә'н,
К'әда wана аг'а у бәга дьхар,
Әw жи дьман бьр'чи, бәләнгаз-стӧхар.
Т'әне бь сайа фьрqа мә-коммунистийе
Әw азабун жь wе зәлулийе у тә'рийе.
Xwә һәр гьлийе шәвберийа мә-тари
Нае готьн, wәхта агьр дьбари.
Xwә алт'кьрьн һеса нибу сәва мә.
К'озийе гӧнда һәла дьдьн щава мә"...

. . . .

Р'ожәкә сар бьруск дьбари ә'рде.
Wа гӧнде мә. Тӧ дьбини wе т'әпе.
Әw wьрабу у чьркинийа сар дьһат,
Ә'рд у ә'зман, һәр алийава дьньват
Жь дәст т'опа у бомба п'ьр' мәзьн-һар,
Кӧ зипьки һәр алийава дьһьтьнә хар.
Qул нькарьбу сәри дәрхә жь типийа.
Жь нькала гӧллә гӧрти дьзукийа.
Щәнг гәләк бун, ле т'ӧ щара шәнге wа
Нәqәwьмийә ль т'ӧ дәwра, ль т'ӧ шийа.
Паше ләмса кьрнә гази у һәwар,
Бәрбь мә һатьн ноли гӧре дожәдар.
Жь wан читәк к'әт, йа дьн р'абу у qжийа,
Хуна wан жи ль ә'рде сар ньхм пьжийа.
У ньшкева вьр шәш ләмсе бе амьн
Жь щи р'абун у вьр кьрьн qәста мьн.
Мьн агьр кьр, йәк к'әт, йе дьн... Wе шунда
Гӧллә ль мьн к'әт, ә'рд сьнщьри бьн мьнда.
Бәр ч'ә'ве мьн ә'зман бу ә'рд-зьвьр'и.

Р'онк'аи бәрә-бәрә тәмьри,
Әз бәста мам, ноли мәйте дәмьни.
К'ьзбәте мьн йәки дәсте хwә аланд,
Әз кьшандьм, бузе бьрин қәрьканд.
Мьн ч'ә'в вәкьр ԛужийам, ноли гӧре ч'ийа.
Дӧжмьна зу әз дьбьрмә алийе хwә.
Ле вьр Тәйар, әw Тәйаре дьл-щәгәр,
Бансда wьра, һәр шәш кӧштьн бь р'ька гәрм
У әз аним. Ле ньшкева бу гӧр'ин,
Танке „пьлнг" сәр мәда зу дьхӧр'и.
Лә'зәк мабу, ле we шунда хwә зани
Ньһа тәр'а шьро нәдькьр ви щани.
Тәйар вьра бу пьльнгәки шьпук.
Минәк һьлда мьч'ьԛи бу дәвда т'ук.
У шульки бәрбь һәждадә бь ләзи,
Мин гьреда бь бәжна хwәйә нази.
Хwә авитә бьн, һәжда бьә'щи ә'рде ма
У алаве тәwше wи зу да бәр хwә.
Бәре жи һәбун ә'гит, мерхас у бәдәw,
Ль мере wa дьбу нета хәwна шәв.
Әз тәвьзим, мьн дьк'ьшийа хуна ал.
П'ор' сәре мьн бубу пәнире р'ичал.
Мьн де ани бир. Де ширьнә у дәлал.
Ньзам чьр'а, wәхта мьрьн бәр ч'ә'вә,
Те бира мә эвинтийа де у бавә,
Мәрьв т'ьре әw мьрьне һесабә.
Лә wәт'ан вьр сәре қәмуийа дьгьрә,
Ԛаната дьдә, мәрьв бь тәйра дьфьр'ә!
Мьн т'ӧ лә'за ӧнда нәкьр хwә гӧман,
Ч'ә'вньһер'ийа һәwар у газийа дьмам.

Wеда дькьр бәр ишьqа хwә думан,
Кӧ һеса бьн жь фькра гӧрә у нәкер.
Ле шькле Тәйар, әw Тәйаре ноли шер
Бәр чәве мьн бубу кана щьләте.
У гьалара дькә сәфәр-кӧщәте.
У әw wьра мьр, wәки әм бьминьн сах.
У дәште мә бьхәмьльн бь гӧл у бах,
У заре мә һьлчьньн бинәкә хwәш,
У әмре wан дьһа шабә бь гӧлен гәш.
Ле wе шунда һәвала әз аним мал,
Бьрин сахбун, кӧтабу сәфәр у qал.
Ке чәл кола, әw хwә-хwә кәтә чәле,
Ноли кьрча кәти тәла нав дәле.
У нака мьн кьриййә qәсәм у qьрар,
Кәта сахьм ру дӧнийае әз һәр шар
Жь кӧлилка нӧһ бьһара мә рәнгин,
Әз Тәйарра текьм һекәла бәнги".
Чәнд һесьр һатнә хар жь чәве пире
Бәрбь qизе чу, бь әвинти готә wе:
„Тәбиййәта мә дәwләтиййә—дәwләти,
Жь wе дьwальдьн әгит жь һәр мьләти.
У qәwзе гӧл wе жи чьни, гӧлед ал
У дани сәр търба хорте мә, Тәйар.
Wе рожеда гава һәр гав тәв дәрте,
Дӧ qәрәту жь гӧнд бәр бь qәбре тен.
Дора търбе тәмьз дькьн бь дәсте хwә
Бьра вьр жи әw нәминә тӧ бе хаи.

Р'АСҺАТЬНА Р'УСТАВЕ

Чəндəки пеш р'окə бьҺара р'əнгин,
Wəхта к'əwшəн хwə wəргьрт хелийа Һешин,
Баг' хəмьлин к'öбара гöл вəкьри,
Бина кöлилке шəрqеда ньтьри,
Ч'ькə-ч'ька бьлбьли кəзар аваз,
Бəр п'əнщəре фитинийа ч'ьвике наз,
У Һьн дəнге зар'а, qуртин у qужин
Т'билисер'а бунə к'ьлама əвин,
Гиви, щинар у Һогьре мьн дəлал
Бəнгзвəкьри сьлав да мьн Һатə мал,
Т'əглиф кьрьм, кö Һəр'ьн ч'ə'вр'онкайе
„Тö дьзани,—wи готə мьн,—чь шайе...
Һогьре мьн полакəле ə'йанə,
У сьтqе wи т'əмьз ноли ə'змана.
Wəк Р'устави, шəҺəре мəи т'əзə,
К'əн у шаи сəр ə'нийер'а дьбəзə.
Мəрьв кьзмək'ара wи у нəдəре,
Дьбе р'ое тö дəрнəе, əз дəрем.
Əw дьзанə qəдьре кəсне qəwин
У хəисəте сова к'уре сьнщьри.
Т'ьре гəрма дьле хwəи нəкəwин
Əw давежə нав мəдəне сьнщьри.
У əw кəла гəрм ньшкева те хар

Дӧхӧлхӧлə, зу дьчə qабед к'ар
У wьр сар дьбə, qəwин т'ар дьбə
Бой Wəт'əне мə шəмал зар дьбə,
Нава зə'мəте хwəи ə:гити,
Иро да Wəт'əн wи нəлал сəди!
Əw буйə ола щаһьлтийа титал,
Навк'елка зьрав, деме хəт у хал.
Əм һəрдӧ зə'ф зу жь мал дəрк'əтьн
У сəр соqаqе дьреж-бəр к'əтьн
Мə ширьнаи у бохче чəрəз
Вьра гəлəк стəнд һəв п'еча-qəрəз,
Нава т'уме р'ез йасəмана гəш
У даре р'əза, кӧлилке бин хwəш.
Авто „Победа" мə гьрт ле сийарбун
Бəрбь Р'уставе wе лə'зе харбун

* * *

Wəхте чун wьр-мале мезəкьр,
Пирəдекə к'аw дəри мə вəкьр,
У ду wер'а һат кəванийа бəдəw
Бохчə дəст мə гьрт у дани сəр һəв,
Паше т'əглиф кьр qонаха фьрə
Мал у дəзге wе дьла дьк'ьр'ə.
Чарньк р'уньшти меване хирəт
К'əтьбун нава готьн, мьслə'т.
К'əн ль деме wан тъм чьрqас дькьр,
Зуда нəмуйа вьр һəвбу нас дькьр,
У дьһатə хан нə щарəк-дӧдӧ
Wан дəрбаскьрийə шаи щəм һəвдӧ.
Т'əне əз бум вьр нав wана нəнас

У һьлдьчьни гәрм жь дьле хас.
Һьнәка дьгот, фькьр дьгори,
Кӧ wәхтәкә кьн п'еле Самгори,
Кӧ нава ч'ийада һатьн бәндкьрьн
Сәр дуза жере wе текьн гӧр'ин.
У әw к'әwшәне р'у ле тәр'ьки
Бәнгьз ле мьч'ьqе, жийн һәрьки,
Р'уч'ке хwәи qьр', хам у хопан
We аведакә, педа бьвә щан,
У бьхәмьлә щьвета бука
Бьна хаш дәре кәтани сука.
Һьнәка дьгот, нава wә'де кьн
Әме жь тә'ве шәмале һьлдьн
У Р'уставер'а текьн хәмьле наз
У әw бьрq вәдә кәзар р'әнг-аваз.
Гәло чьqас п'ьр' нет у мәрәм
Р'оже зу дәртен дьле wанн гәрм...
Нә әwьн хаи, нә әwьн хӧдан
Чь кӧ че дькьн wанр'а дьбә к'ан.
Ньшкева дәри һедика вәбу
У хае мале т'әв к'ома мәбу,
Навмьла фьрә, у дәве бь к'ән,
У бәжна бьльнд, навк'ельк у бәдән
У бьруе wи р'әш, ноли qәйт'ана
У деме qәмәр—хәмла зозана
Хәбәрдана wи т'әв кӧсӧл-щәмал,
Жь бәнгзе бәдәw дьр'ьжә шәмал'
Кьрьнә бира мьн р'оже щәнг йәqин
Һәвр'а дәрбас кьр wәк бьре һәqи.
„Пәи... Әвә малхwe у хае мале“.

К'əтьм бəр п'еле нет у хиале,
Бь кəмде хwə əз вьр р'абум п'ийа,
Мьн əw кəмез кьр, чумə дəст у р'уйа.
„Тö вьри... Сахи“. Мьн əwи пьрси
Дьбə əw хəwнə, нə мьн ви дəсти.
На, баwар накьм, əw нə öсанə
Нə бь ван дəста-дəсте бьранə“.
К'əла һесьра молəт мьн бьр'и
Нькарбум бежьм: „Мьн тö ч'əлкьри“.
—Нə тö Мгеладзеи.—Мьн əw пешда да,
—Əw—əз бь хwəмə,—wи щаба мьн да.
Ле р'асти готи əз тə нас накьм,
Нае бира мьн, əз чаwа бькьм,
—Чаwа нькари бини бира хwə.
Т'əв һəв нава щəнг мə шəр'кьр, бьра.
Т'əв һəв мə дьхар, т'əв һəв р'адьзан
Дьqьнщьлин һəв бьн п'əр'е ə'зман.
Ле малхwе мале, ноли нəч'ара,
Мə'т бу ньһер'и кəму гöһдара.
Мьн зу бирани р'оже сəрт у сар,
Р'оже щəнг, чəтьн сəр мə һатьн хар
У вьра зу гот нава һəвала
Чь мə qəwьми, ль wан нəвала.
—Те бира тə пьш Сандамира чун,
Ч'ьqьле даре мешə бун шужьн,
Wəхта əм шандьн „зьмана биньн“
Жь зома дöжмьн, кö мə нəбиньн,
Бəр р'ийа кəванə, ноли пьльнга.
Əм нава к'ола тəлийан бьн бəлга
Кö т'ö кəс мə wьр нəqьшьринə.

Əм кәмезкьрьн шәва рәш нә ша
У һедикава кьрә п'ашла хwә.
Дьшәлпандә мә ба нәсьт'ьри
Баран т'ьм дьһат жь ә'рше qӧлкьри
Ль бәр баране щан мә ләрьзи
Əм бубун кәwще нанәки т'ьси.
Wьра дӧдьли пешда һат шәм мә
Əм кәтьн горийа wи ә'мәле хwә,
Вьр хәбәрдана ләмса ньшкева,
Хӧмана тә'рийе зу дабьшкеванд,
К'әтә гӧһе мә, паше т'әпә-т'әп
Мә рьнд дьбьһист алие хwәи ч'әп.
Шьк теда нәма әw чита әскәр
Дьчу пешә'нийе—мьрна хәдәр.
Qӧндахе отомат мә кӧта мьла,
Дьхаст чит бьда бәр һелма гӧлла.
Бира мәдабу кӧкӧме фәрмане:
Диләки биньн бона әрк'ане,
Ләма мә хаикьр к'ин дьле хwәда
Əw чита әскәр дәсте хwә бәрда,
Пәй we йәке дьн, паше һәсп, мәри
Бәр бь пешә'нийе зу-зу дьльвин,
Паш wана хени бае малхьрав,
Кӧ мә ани хар педа дьл-кьнав,
У зьнгина т'ел сәре к'ерана,
Һәр тышт сәqьр'и нава хӧмана.
Əм щие хwәда ман дьл нәсьт'ьри,
Wәки qӧмандар пеш мә нәбьр'и,
Мәе бьда пәй wан читед әскәр
У wана кьрә к'ин у кәсәр.

Һәма wи wәхти тә әв мьл кьшанд
У готә мьн: „Qәт, тә нәqьршьранд.
Тә тьшт нәбьһист, һәла гöһ бьде“:
Р'асти жи дәнгәк дьһат дәве р'е.
Мә да сәр һәвдö тәйах һьн жи кәw,
Тә'риеда мәр'а гöһ бубунә ч'ә'в.
Дәнге льнга һәи незик мә дьбу
Паше qәрәт'ук бәр мә п'әйдәбу.
Әw пар'а мабу—әwи дьләзанд
Тә вьр чьрqаскьр хwә пер'а гиһанд
Тә дәстәк пар'а авит qьр'ьке
Пе дәсте р'асте к'öм да щенике,
Һоли к'öлма п'әләwане Зал.
Әw мәри пер'а мәр'ьхи бе кал,
Мә дәст, дәве wи зу-зу гьреда,
У бьрә мешә дәве нәwелда.
Кö ба-баране ә'рд-мешә дьсот.
Чаwа wи чахи мә һәвр'а дьгот:
Мә мә'сики гьр кьрә т'ор'а хwә
Бьрә эрк'ане дәсти зора хwә—
Әw бу запьте әскәре Алман
Мә ль wи бьр'и р'е у гöман.

* * *

Р'ожа зьвьстане тә'в бинә бире,
У щәпа бәрфе пьш Сандамире,
Wәхта пешә'нийа фьрә бе сәри,
Бь кәзара т'опа пәи һәв кьр гöр'ин.
Дәст зәрпе wана ә'рд дьләрьзи
Т'әqина гöлла дур дьтәиси.

Кӧштьн у qир'ин, агьр у алав,
Һəв вəгəвьзин нава дəшт, п'ала.
Ә'рд дəсти зəрпе т'əqийа-qəльши
Хун wьра щəwти р'ьжийа дьк'ьши.
Ноли т'офане əм пешда львин
Мə дӧжмьн qəлскьр у əw дьр'əвин.
Һасегə, типи мə да бьнп'йе хwə
Азакьр ə'рде П'алан синге хwə.

*
* *

Те бира тə wəхта мə к'ар кьр—сазбун,
Жь ə'рде П'алан əм зу дəрбаз бун
Һьлк'ьшйан сəр т'əпе тəвьзи
Дьл ə'рде Алман йəqин лəрьзи.
Һəмьн кӧ р'ьк у инк'а дажан
Дьле мə бубу бар'əки гьран,
Ле нета мə əwбу, кӧ р'ьке р'акьн
Нета мə əwбу, кӧ щəнг мьна кьн.
Мə нет нəдькьр к'əлəфе wара,
Йане кӧштьна дайк у зар'а
Дəст биньн хwəр'а наве мерхасийе
Бь wи щур'əи, ль wе пешə'нийе.
Шӧхӧл у ə'мре хwəи навдари
Әскəре мəи һӧсӧн ле бари,
Гəлəк мəстьрə жь wе мерхасийе
Бəре əwи бь дəсте пола—че
Дəрб гиһанд дӧжмьн у дӧжмьн qəлскьр,
Паше мерхаси ль сəр хwə һəqкьр.
Әм кəйфа хwə кəси наһельн
Жь wе нə кемтьр qəдра дьгьрьн.

Дәст һәр кәси те хьрабийа дәхәс,
Ле нәбу мерхас жь хьрабийе т'ӧ кәс.
Qәнщи—мерхаси бьре кәлальн
Һәвр'а wальдин, һәвр'а кәмальн.
У бои wе йәке мә дьл нәдькьр,
Мьна кьра әw, чь дӧ аддькьр.
Те бира тә п'ьра сәр ч'әме Одер,
К'еране хwәва һәвдӧ вәжьни.
К'әтьбун аве р'әхе һәсьни.
Дәст т'әqандьна гӧлле ч'әк-т'опа
Дузәркибу р'уйе дәщт у т'әпа,
У даре мешә һатьнә котьн
Гӧлла синг у бәр wана вәр'етьн.
Сәр р'ийа мә гӧнде шәмса р'ахьсти.
Жь кәwше мала дар у бьсти
Т'әне дьһат бор'ина дәwар.
К'алина пәзе мабунә беч'ар
У хайе wана хwә-хwә дьтьрсийан
Жь дәсти кьрьн, гӧне хwә гьран.
У әw кәйwанәт щида һиштьбун,
Сәри һьлдабун, р'әвибун-чубун.
Wәхта һьнәки ль нава бага,
Шәр'е мә кәр'бу, wьра бин да хwә,
Тә һедикава дор хwә мезәкьр,
Фькра дьле хwә тә мьнр'а вәкьр:
„Дора мә ханинә, гӧнд у бьрщьн,
Баге дәлальн, соqаqе qәнщьн
Вьра бь ләзәт һәр тьщт чекьри,
Ле Wәт'әне мьн бой мьн четьрә.
Һәмеза әрша ч'йае мә бьльнд

Чьqас дәлальн, әw чьqасә р'ынд...
Шьр'ке ава сар ль нава зәнга
Дьч'ьрусьн гәш бь кәзар р'әнга...
Сутайа ә'змин дурва ноли кас
Дьбә дәрхуне р'уйе бә'ра аваз.
Нав ә'змане сут говәнда стәирка,
Дьч'ьрусә гәш, wәк к'әне бука,
Феза р'ийа, дьрба, qәйа у зьнар
Ә'ршар'а бунә гӧһаре к'арбар
Әw дьле мьнда чьqас к'әмальн,
Чьqас ә'зизьн, чьqас дәлальн...
Ле әw гӧле мә... Ле р'әзе тьри...
Ле шайа деме qиза ньтьри...
Нета гәләк зар у гәләк мьләт
Нав Т'билиседа дьбә йәк хирәт:
Һьн wьр р'әqаса урьсе qәшәнг,
К'ьлама К'ор-огли нав у бь дәнг,
Йане жи сәwта мәйә әрмәнийа,
Кӧ дькәлинә wьр дьле бәнгийа,
Әз wан кьздькьм, әз дьбем кәйран,
Wәки бой „Сулико“. К'ьлама мә ә'йан“
Әз т'уме дьр'ие Wәт'әне мә кәwас
Надьм ньвине „хәлкеи п'ьр' хас“.
Тә ӧса дьгот у ч'ә'ви бь нур
К'әтә бира тә әw хәрибийа дур,
Чаwа кӧр' жь де qәтйа, ле һәрдәм
Тә дьани бира хwә дьле wеи р'ә'м.
W'е шәбәqа сар, wәхта әw qәзийа
Ль мә qәwьми—ә'рд дьләрьзийа,
Мьж у думане, ноли һератийе

Һьхамт ә'рд, мешә у бәре һесуйе,
Жь дәсте бузе Одер дьр'әвийа
Бь п'еле шелу әw вәдьр'әшийа.
We ләзе фәрман ль сәр мә бәрдан:
Кӧ топкьн тәйах'а дьле хwә ә'йан
У әм дәрбаз бьн алие ч'әми дьн,
Бь дьле ә'гит, хәйсәте эгьн,
Һесуйе зәвткьн, паше бәр мешә,
Ләмса әм qәле кьн, текьн qьрп'ошә,
У паше дәрен сәр we р'ийа фьрә.
Ль к'ӧ мьж жь р'е һеди дьхӧр'ә.
Wәхта баране ньшкева бьр'и
У вәqәльшин әw ә'wре тә'ри,
У п'әнше р'ое эт'им у кә'сад
Ә'wре р'әш qәлашт у жорда һат,
Дап'альки тер сәр дар у чима.
Пьш мә ньшкева, ноли зиае бәд,
„Катйуша“ кьрә фьшина бе кәд.
У т'әви зәрпе т'опайә зә'ф р'ьнд
Нава к'елма кәзар т'оп'ед лӛрьзи,
Гази мә дькьр, кӧ пешда һәр'ьн,
Жь we сәфәре сианәт вәгәр'ьн,
У ноли мә'сийе нав ава шелу,
Әм дьшулькин нав кәр'йа клу,
Тамар мә шьдийан, нолани сима.
Дьк'ӧта дьле нава qәфәса
У ньшкева вьр һат дәнге „ур'а“
Йа кӧ әм һәвр'а кьрьбун бьра.
Мә автомат зу да бәр синге хwә
Бәр бь дӧжмьн львин, кәтьн алчаха.

Пьшт хwəва мə һишт əw чəме мəзьн,
У п'ала бəр мə мьрьн ле бəзи.
Һьн меше мəрхе сəри ль бəрда.
Һесуйе ньшкева хwə сəр һəвда да.
Нолани сəма əw вəцьньqи
Жь пулемете агьр фьстьqи
Нолани бьр'а бəр зьлфəqаре,
Гӧллə сəр мəда дьһатнə харе.
Əм вəлəзианə п'ала сьх т'уми
У кьщума мə бь гӧлла льк'ӧми,
Тиренща тə'ве wе бəста к'ине
Мезəкьр лəша мьрьн-жийине,
Qануне щəнг т'ьме мəрьва навə йар,
Щарна дьхапи, дьк'əви һəвсар.
Нə бь сəйранга, гӧл у бьнəвш
Бəр мə шəмалда алт'кьрьна гəш,
Ле нава чəтьнаййа бəр ба-барана,
Ч'ьр'ькандьна зəрпа qьрана,
Хуна ə'гита у дьле мерхас
Бəр мə алт'карьн ч'ьруси кəwас.
Һəма wе лə'зе ə'рд шьльхи
Нолани һəжда тӧ жь щи шульки.
Тə бəре хwə да гӧлле нəбхери,
Дьле мə сəкьни, мə тə ньһер'и.
Əw кəтиə горийа тə—ве кьрьне,
Нə һогьртийа мə нав щəнг мьрьне
Qал бубу ноли һəсне сьнщьри
Лаwед гəлəк дийа, һəвдӧ кьзкьри,
Ль мə дькарбун хазла хwə банийа.
Wəкə сəд метри-дӧжмьн дьханийа.

Тӧ незик бун, паше гьранат.
Wаркьр сәр дӧжмьн, ду ә'рде вьр һьлат.
У п'әое халийе һьлавтьнә жор
Пулемиот кәр'бу ль wә т'ипийа зор,
Әм р'абунә п'йа у пешда к'ьшин,
Пулемиот диса сәр мә вәр'ьши,
Ле жь щийе бәре һьнәки wеда,
У вьр qәwьми, чь ки дьле мьнда
Хаикьр бәнгзе тә та аqубәте.
Дӧ гранат һьлда, к'әти хирәте,
Тә әw һазьр кьр, паше тәлә-тәл,
Тӧ пешда чуи, паше бь дьле к'әл
Тӧ р'абуи п'ийа wан гьранат wаркьр
„Бой Wәт'ән-пешда" тә вьр газикьр
Р'ек'ефи wан кьр, нолани шера,
Ԛәта әм һатьн гьһиштнә wьра.
Ԛәзийа qәwьми. Һьнәки wеда
Нәһ фашист кӧшти ль һасегеда.
Бь дәсте тәи зор, ле гӧлла беп'ар
Ль синге тәда wьр р'аст чубу хар.
У ль wе т'әне ԛьзкьрийе ԛәмуйа
Бь ә'фәрьми тә да ә'мьре хwә,
Wәки тӧ т'әмийе wәт'әне дәлал
Дәрбаски эгьн нава щәнг у qал,
Wәки ә'мьре хwә бьдьн у ләвхи
Ле һәвале хwә wе qәде дәрхи.
Wәхта сәqьр'и шәр' ль бәстеда
Мьн мәйт'е тә бь дәста һьлда
Бьрә дәве р'е у һеди дани
Һәвал вьр т'оп бун: урьс, әрмәни,

Т'уркмен у тащик, кӧрд у украин,
Мә тӧ чә'лкьри, дьл мә нәкәwи.
Сәр мәзәл сонд хар, кӧ кәйфе һьлдьн
Әм we хуна тә wанр'а бәрнәдьн.
Тә'ва эваре һеди чу харе
Мә wьра стьра: „сәwта эваре,
Сах чьqас гәләк жь wана нәман,
Йәк бәре т'усьз, йәк берейә щан",
Әм нә дәнгбежбун, ле мә дьстьра
У кьльма мә бь сьтqе бьра.
Зә'ф мәлул бу, дәнг дьчу банийа
У бу мьqаме дьле мә кәмуйа,
Йе кӧ кәтьбун кәйра һогьра.
Ньһа әз тә дьбиньм вьра,
У баwар накьм, дьбә кӧ йәкщар
Кьше мьн мьнр'а дьһа набә йар.
Бежә чь кәр'буи, бежә малхьрав!
Кәр'буне сотьн ль мьн дьл-кьнав.
Шота Мгеаладзе нә тӧ бь хwәи.
Бежә, чьма тӧ кәр'-лал маи.
Ньшкева дйа пир дәст да п'оте мьн,
Бь леве ләрьзи әwе готә мьн.
—Әв нә Шотайә, эви Т'енгизә,
Наве wан һәрда бой мьн ә'зизә.
Шота у Т'енгиз һәрдӧ щеwи бун
Әw һәрдӧ бь хwә жь бав у деке бун.
Бәдәна деке wана шир метйә
Бой бәрда wәк һәв мьн qьниат р'етйә.
Һәрдӧ ноли һәв, һәрдӧ шьветәке.
Һәрдӧ жи дем гәш, ноли севәке.
Тӧ әwе һани, мьн тӧ наскьри.

—Əw wьра xwəда һеди кәwгьри
Нишани мьн да шькьле дӧ хорта
Йәк wьра әзбум, йе дьн жи Шота
Əw шькьле мәбу wə'де щәнг-qале
Кӧ къшандьбун ль синге п'але.
Əз wьр мә'т мам бь һ'ор у п'ошман
Мьн ч'ə'ве деда ханд дәрде гьран.
Мьн ньфьр' xwə кьр, чьр'а бе һьзур
Мьн вәкьр дәре we бьрина к'ур.
Əw ə'wре щәнге хәдари дажан
Мьн щарәкә дьн кьрә бира wан.
У мьтале шәр' жорда ани хар
Мьн нета wана да бәр бае сар:
У һьн эвара шеwра ә'длайе
У мәһрищана эмәке шайе.
Т'әне wи чахи гӧл вәдьбә зор.
Кӧ п'әнще тә'ве гәрме дьдә жь жор.
Дйа пир дәрхьстнәм жь wи һали
Əwе мәр'а гот, дьл дькьрнали
—Һәр тьшт дӧнеда зу дәрбаз дьбә
Ноли фьр'ина тәйре баз дьбә:
Һьн щаһьлтийа т'усьзә qәшәнг,
У һьн бәза пәй мьнмьнике р'әнг,
У даре чинар, һьн дәшт у чиман,
Qәвзе кӧлилка, гӧла-гӧлбахан,
Сәйранге дәлал, говәнд у р'әqас,
У әw кәне мә һӧба дьла хас.
Мьн әw бир кьрьн. Əw мьнр'а п'акә,
Ле әwләде xwə де qәт бир накә.
Дәрде мьн п'ьр'ьн, кәлед мьн гӧр'ьн,

П'ьриске агьр дьле мьн дьфьр'ьн.
Т'әгәра ә'мра ӧса дьзвьр'ә
К'е кӧ дьһа чу әw вәнагәр'ә.
Әз дьпәсьньм, кӧ әw кӧр'е мьн,
Ә'мре хwә дайә бой wәт'әне мьн.
У әз нахазьм, wәки щарәкә дьн
Пешдабьре щәнг сәре хwә һьлдьн,
Ль дӧне wаркьн дәрд у кӧла
Щаһьла бьдьн бәр т'оп у гӧлла.
Хәбат гәләкә, ле накьн газьн,
Ле qәт т'ӧ щара әм щәнг нахазьн.
Ле тӧ, лаwе мьн, һәрт'ьм wәрә мал,
Бьгьрә шуна кӧр'е мьн дәлал.
Сәрәки мьнхә, һәр'э әзгори,
Бәр дьле мьнда бьбә бьшкори".

Ч'ИР'ОКА МИРЗӘ МӘ'МУД

Ль ч'ийаки һәбу зьнарәк,
Бьн зьнерда һәбу заг'әк,
Бәр wе заге һәбу дарәк.
Хайе wе бу неч'ирванәк—
Бь нав дәнгин—Мирзә-Мә'муд.
Һәр шәбәqа хорте т'әне
Дьдә тире у кәwане,
Дьчу чоле у бәр бә're
Неч'ир дькӧшт—дани сәре.
Гоште р'аwе wи һур дькьр—
Wи тьһәри ә'бур дькьр.
Wи т'ӧнәбу бав у бьра.
Хушк у де—к'ома мера,
У һәр щара дьле вала
Дьк'әтә нав мьтала:
Гәло чьр'а бе хай-хӧдан
Әw т'әне ман ә'рде адан?
Дьлда гәләк кӧл у кинә,
Ле бав у де әw нәбинә.
Бь фәрмана п'адше дәщал,
Дӧ щәлате хәзәвә бал
Де-баве wи гьртьн бьрьн
Зинданеда әw wаркьрьн,

Нав хöмана шəва тə'ри
Сəре wан фəqира бьр'ин.
П'адша бь wе р'ькəт нəбу.
Бь hерс əw сəр т'əхтə р'абу
У дəнге hерс кьрə гöжин:
„Мирзə биньн у бькöжьн“.
Щинар зу wе бə'се ћəсийан,
Нава гöндда həвдö щьвийан.
Анин Мирзə зар'е тьфал,
К'ьнщ ле кьрьн, бьрьнə мал.
Ћəзар т'öлə тə'м у нə'м
Wана т'опкьр—анинə щəм.
Wəхта тари ə'рде дани,
Дö бəлəде мəрд-мəрдани
Ћьлдан Мирзə, к'ьнщ у ньвин
У нане wи у зу львин,
Анин зага т'əне данин.
Əw дьгьhишт т'əне бист сал
Нава мешə зьнаре чал
Щан ле qəwин—гəwде мера,
Дьл-щəгəрва ноли шера.
Wəхтəке нава дəшта куви
Ћьлк'ьшийа жор фелбаз р'уви
Ч'ьванə да хwə ль алчахийе,
Бин wьр hьлда чу бəр заге.
У wе əw ћəwш нəћəбанди,
Дел ль нава хwə аланди
Мəр' у гези hьлда дəстə—
Паqьш кьрийə wе əw бəстə.
Ћат бина бае эвара,

Шьнгин кәтьнә гӧhара,
Тә'в qӧльби пьш зьнара
Мирзә бәрбь зага xwә hат
У hедика wи дньват.
Тир у кәwан ль пгедабун,
К'еwришк у тәйр ле дардабун.
У ньшкева әw дьбинә—
Р'уви кәwше xwә дьбә-тинә,
Мәр у гези wе ль дәстә
Паqьш кьрийә wи әw бәстә.
Мирзә тире вьр hьлтинә
Дькә р'уви бьтәлинә.
Чок да ә'рде у дач'ьви
Бәре тире wи да р'уви.
Ле тира wи нав у дәнгин,
Зу qӧлозбу, кьрә вьнгин,
Кьрә вьзин, кьрә гӧжин,
Нав дьрийада вәгәвьжи,
Бе зиан ль бәр заге дани,
Т'әне тьрс вьр пешда ани.
Р'уви дурва wи дьбинә
Кӧ hәwате әw бьминә
Гьлики wа дьфә'минә:
„Сиаро, сиаро ч'иа,
Чи тәранә пгосте р'увйа?..
Тӧ т'ӧ хофе нәкьшинә,
Фькьра хьрав нә'фәминә.
Бәре тире мьн бьгӧhез
У бәре xwә бьдә hәврез,
Wәрә әз-тӧ ноли бьра

Бьжин xwəрʻа тʻəне вьра.
Тӧе we һəрʻи нечʻире,
Эваре беи сəр тʻьвдире.
Хени жь we, тəʼлик һəбə
Рʼуви ль бəр сəре тəбə.
Рʼожа qайме у йа щəрда,
Əзе тəрʻабьм кəму əʼрда“.
Мирзə гьлие рʻуви тʻəмам
Qəбул кьрьн у бу пьзмам.

. . . .

Мəһəк, дӧдӧ wа дəрбазбу,
Мирзə жь рʻуви сəрфьниазбу.
Чьqас гошт у пашханəбу
Рʼуви дьхар у пəʼн дьбу.
Рʼуви һəи сəр xwəда дьһат
Кʼефа рʻуви рʻожəке һат.
Щаһьлтийа wи кəтə бире,—
Əwи дит кʻаре тʻьвдире,
У пьш загʻе нава рʻəза
Xwəрʻа wьр да тəwлəбаза:
Щарəке чу сəре жерин
У парʻа һат сəре жорин,
У ньшкева сəр зарəке
Wи шерəк дит бьн дарəке.
Əw чəнд мəһбу нава кəса
Wи тʻӧ тьшт нəдабу бəр гəза.
Жь дəв дьчу тʻука гəwлаз,
Бьрчи, мəʼрум у бəлəнгаз
Wи кʻӧта дькьр əʼмре хьлаз.

Дəст дьлэше дьхə незин,
Жь бьрчибуне дьхə казин,
Р'уви ль бəр чьрqас дькə
У дьле wи п'епəс дькə.
Ле паше qӧт'ам у qӧр'ə
Бəр шерр'а əw дьхӧр'ə,
Жь хwə һəмьн дьтьрсə,
Агьрие шер дьпьрсə:
—Бьра исал—сала мə'сйə,
К'еф у харьн һəр шиа тъжиə,
Мьр'узе тə чьма р'ьжиə.
Гӧла тə чь ч'ьлмьсиə.
Малхьраво р'абə сəр хwə,
Һəр'ə сəйра нава баг'а,
Wан баг'а тӧе лəвхи
Шиве иро хwəр'а дəстхи.
—Шер дела хwə wьр ə'рдехьст
У нəрма хwə дəнг wа дəрхьст:
—„Бəле, р'уви—пьзмам р'уви.
Ль ч'йа у бани, ə'рде к'уви
Əз дьгəр'йам се мəһе т'ам,
Ле жь т'ӧ тьшти мьн нəдит тə'м.
Дьгəр'иам зьнаре тə'ти
Неч'ир ль мьн бунə qати,
Хазла мьн тə, к'ефа тə ши,
Дьле бьрчи чь дьпьрси?
Р'уви дəст кьр навк'елка хwə
Qӧр'ə бəр шер wа дьк'əниа
„Бьра хашбə Мирзə-Мə'муд...
Чьр'а т'ӧнəнə мьнр'а п'ут...

Əз дькарьм qəлийе чекьм,
Доне тəйр у туйа лекьм,
Ԟəзаре мина тə вəрекьм.
Тӧ һажь бае дӧне нини, —
Пə'рики бьчук мьн бир тини.
Дəст мьндане ə'нбар, одə,
К'и дькарə мьн хəбəрдə.
Мирзə тинə—əз щи дькьм,
Һьм к'əсиба бəла дькьм;
Зьмер'а xwə qəдим дькьм.
Гава шер əв хəбəр бьһист,
Тамаре wи т'əв педа лист.
Əwи анщахи—нəрма xwə
Ль бəр р'уви wa хəбəрда:
„Гьди, р'уви, бəхте тəмə,
Бемə щəм тə—əз гӧнəмə".
„На хер, на хер, чь дьбежи!..
Тӧ дьниае кəр' у гежи.
Əз тə, р'авьм, бьвьмə wьра,
Wəки Мирзə у һəспе wи
Сьбə-дӧсбə, р'аби бьxwи.
—„Гӧне xwə ль мьн бинə:
Qəлпе мьн дур—нə'фəминə
Xwə дин ниньм, р'абьм вьра
Мирзə бьдьмə бəр дьрана.
К'е дитийə, дə'вə хае xwə,
Дəwса qəнщйе р'абə бьxwə.
Бьра qəсəм у qьрар бə,
Əw йəк т'ӧ щара набə,
Wəки əз тӧ бьвнə бьра

Чьqас рьндә ә'сле мәр'а,
Һәта сахьм р'у дöнйае—
Гöр'а тә-әз т'ö дәрнәем.
Сәр мәда нае т'ö ә'дук,—
Тö бьре мәзьн—әз жи йе ч'ук".
Р'уви ньһер'и—шер дьгьри.
Әw wьр к'әтә т'әфәк'ури
Мьле шер гьрт—хwәр'а бьри.

* * *

Һат бина бае эвара,
Шьнгие к'әтьнә гöһара,
Тә'в qöльби пьш зьнара.
Мирзә бәрбь заг'а хwә һат,
У һедика wи дьньват.
Тир у кәwан ль п'йа дабун,
К'еwришк у тәйр ле дардабун.
Ль бәр заг'е әw дьбинә,
Р'уви wе шер дьгәр'инә.
Дьле Мирзә нәсьт'ьри
У әw wьра wа фькьри:
„Щаньм жь дә'ва фәйдә нае
Әw һатьнә бой бәлае.
Р'аст qәсасе сәре мьньн—
Чаwа жь р'уви бьфьтьльм".
—Дә'ва әw дит у ләзандьн,
Сиаре бәдәwр'а гиһандьн,
Мирзә жь һәспе анин харә,
К'әтьнә бәр мьл бьрнә малә,
Ә'зәт-qöльх жер'а кьрьн—

Мирзә-Мә'муд хwәр'а бьрьн.
Мәһәк-дöдö wа дәрбаз бу—
Мирзә жь дә'ва сәрфьнйазбу.
Чьqас гошт у пашханәбу
Wана дьхар у пә'н дьбун.—
Тамаре шер жь һәв р'абун.
К'ефа р'уви р'ожәке һат,
Щаһьлтйа wи кәтә бире,—
Әwи дит к'аре т'ьвдире,
У пьш заг'е нава р'әза
Хwәр'а wьр да тәwләбаза.
Щарәке чу сәре жорьн,
У пар'а һат сәре жерьн;
У ньшкева ә'рде р'әqи
Wи кьрч'әк дит нивхәр'ьqи.
Әw чәнд мәһбу нава кәса
Т'ö тьшт нәдабу нава гәза.
Жь дев дьчу т'ука гәwлаз.
Бьрчи, мә'рум у бәләнгаз,
Wе к'öта дькьр ә'мре хьлаз.
Дәст дьләше дьхә незин,
Жь бьрчибуне дьхә казин.
Р'уви ль бәр чьрqас дькә
У дела wе г'еп'әс дькә
Ле паше qöт'ам у qöр'ә,
Бәр кьрч'ер'а әw дьхöр'ә,
У дьбежә „нәй, әв кьрч'ә...
Бьра, исал-сала мә'сийә.
К'еф у харьн һәр щйа т'ьжиә.
Мьр'узе тә чьма р'ьжиә.

Гӧла тә чь чълмсиә.
Малхьраво, ра̇бә сәр хwә
Һәра̇ сәйра нава бага̇.
Wан бага̇ тӧе ләвхи,
Ле шива иро тӧе дәстхи...“
Һьрче̇ һеди сәри һьлда
У нәрма хwә wа хәбәрда:
—„Ч̇йа у бани мьн гӧһастьн,
Мешә, дәви хwә гӧһастьн
Хәбәре тә qәт нә растьн.
Се мәһ т̇ам әз ви ә̇рди
Вәләзйамә т̇и у бьрчи,
Хазла мьн тә—к̇ефа тә щи,
Дьле бьрчи чь дьпьрси?“
Р̇уви дәст кьр навк̇елка хwә
У qӧра̇ бәр һьрче̇ дьк̇әнйа:
—„Бьра хашбә Мирзә-Мә̇муд,
Чьр̇а т̇ӧнәнә мьнр̇а п̇ут.
Әз дькарьм qәлйе чекьм,
Доне тәйр у туйа лекьм.
Һәзаре мина тә вәр̇екьм.
Тӧ һаж бае дӧне нини,—
Пә̇рики бьч̇ук мьн бир тини.
Дәст мьндане ӧнбар-одә.
К̇и дькарә мьн хәбәрдә?
Мирзә тинә—әз ши дькьм.
Зьмер̇е хwә qәдим дькьм,
Һьм кәсиба бәла дькьм.
Мьн шерәк кьрйә бәрдәсти—
Дьхwә чь кӧ дьл ле хасти“.

Һьрч'е ә'рде сәри һьлда
У нәрма хwә wa хәбәрда:
„Р'уви, әзе бемә бал тә
Әв һьм qәнщиә-һьм мьнәтә".
„На хер, на хер чь дьбежи?..
Хӧ дьнйае нә кәр'-гежи,
Чь амьн исафа ньрча
Әз р'абьм тә бьвьмә wьра.
Wәки Мирзә wьра дәрдьм
У һәспе wи һәла сәрдьм".
— Р'увие дәлал, wәрә мәкә,
Дәсте хwә жь һәв мәкә.
К'е дитйә дә'ва хае хwә
Дәwса qәнщйе р'абә бьхwә.
Тӧ мьн бьстинә гӧмана
Әз Мирзә надмә бәр дьрана.
Амьнийа хwә жь мьн бинә,
Qәлпе мьн дур нәфә'минә.
Бьра qәсәм у qьрар бә,
Әw йәка т'ӧ щара набә.
Wәки әз-тӧ бьвнә бьра
Чьqас р'ьндә ә'сле мәр'а.
Һәта сахьм р'у дӧнйае
Жь гӧр'а тә т'ӧ дәрнаем.
Сәр мәда нае т'ӧ ә'дук—
Тӧ бьре мәзьн—әз жи йе ч'ук".
Р'уви wан гьлйа дьбьһе
Дьбе „ньрч'е кери мьн бе".
У ньрч'е жь щи һьлтинә
Бәрбь заге бәржер тинә.

***

Һат бина бае эваре,
Шьнгин кәтьнә гӧһара,
Тә'в qӧльби пьш зьнара.
Мирзә бәрбь зага хwә һат
У һедика wи дьньват.
Тир у кәwан ль п'йа дабун,
К'еwришк у тәйр ле дардабун
Әw дурва дьqьшьринә,
Загеда дә'вә р'уньштьнә.
Дьле щаһьл нәсьт'ьри
У әw wьра wа фькьри:
„Щаньм жь дә'ва фәйдә нае,
Әw һатьнә бой бәлае.
Р'аст qәсасе сәре мьньн,
Чаwа жь р'уви бьфьтьльм".
—Дә'ва әw дит у ләзандьн
Сиаре т'усьзр'а гиһандьн,
Мирзә жь һәспе анин харе—
К'әтнә бәр мьл бьрьн мале.
Wи wе шәве шьлә'т нәкьр,
Т'ьвдира хәwе qәт нәкьр.
Сьбәтьре-ч'ә'ве хәwе
Тир һьлда у чу нечире.
У әw qасе щәм wана ма
Архаин хорт qәт нәдьма,
У һәрт'ьми жь хwә дьтьрсиа
Хәwа шәве ле дьqӧсиа.
Р'оке диса р'уви малда.

K'ətə bире, чаwa тә'лда
Əw ӧнда дьбу нечʼирвана,
Чаwa дәнге тә'жие wана
Wи дьбьhист пер'а-пер'а,
Дәрбаз дьбу загʼе чʼиер'а.
Чаwa р'әфе кәwe hешин
Сәр wир'а дьхьстә гӧжин.
Т'әв тʼомәриа wан qәзиа,
Wи дани бир щаhьлтиа хwә.
К'ефа р'уви диса р'абу,
Əw бәрбь тʼьвдира хwәбу.
Чу пьш загʼе, нава р'әза,
Хwәр'а wьр да тәwләбаза.
Щарәке чу сәре жорин
У пар'а hат сәре жерин,
У ньшкева wи дит wьра
Тәйре сьмьр' нав чьнгьр'а.
Жь бьрчибуне qӧдум к'әтиә,
Qанате wи бәрда шкәстйә.
Нав кәвьра әw бәләнгаз
К'ӧта дькә ә'мре хьлаз.
Р'уви, ижар, бь сәрфьнйаз,
Шьве хwәр'а дькә wак'аз,
Хwә ль тәйрр'а дьгьhинә
Пашопе wи wалдьгәр'инә:
—„Бьра, исал—сала мә'сйә,
К'еф у харьн hәр щйа тʼьжйә.
Мьр'узе тә чьма р'ьжйә,
Гӧла тә чьма чʼьлмьсйә?..
Малхьраво, р'абә сәр хwә,

Бьләзинә сәйра нава бага,
У wан бага тӧе ләвхи,
Шива иро тӧе дәстхи.
Тәйре симьр сәри һьлда,
„Бьра,—гот,—нәчарм дьһа,
Әз нькарьм дьһа сьба
Кәwе техмә нава ләпа.
Чьл рожа бьн даре һәва
Qӧдум кәтьмә дәст хӧнава.
Тӧе ӧсаи щан у нави,
Дьбежи, qәй сәд кәрави
Дьхәбьтьн тәра шәв-ро".
Руви wьра, ноли һәрро,
Дәст кьрә навкелка хwә,
Qӧрә бәр тәйр әw дькәнйа:
„Бьра хашбә Мирзә-Мә'муд.
Чьра тӧнәнә мьнра пут...
Әз дькарьм qәлйе чекьм,
Доне тәйр у туйа лекьм,
Һәзаре мина тә вәрекьм.
Тӧ һаж бае дӧне нини,
Пә'рики бьчук мьн бир тини.
Дәст мьнданә ә'нбар-одә;
Ки дькарә мьн хәбәрдә.
Мирзә тинә, әз щи дькьм.
Зьмере хwә qәдим дькьм.
Һьм кәсиба бәла дькьм.
Чәндәки пеш нава дәвйа
Диса әз wа тәне гәрйа
Шер, кьрч жи мина тә wа

Т'и у бьрчи бəр хӧнава
Бьн ве даре мьн əw дитьн.
Паши гəлəк дилəк-лава.
Мьн əw бьрьн щəм хае хwə.
Һəзар дə'ва wан дьбиньн
У хазла хwə ль wан тиньн".
Тəйре симьр' готə р'уви:
„Wəрə пьзмам, һəйрано щан,
Əз һəйрана бəжна тəлйан!
Тӧ мьн бьвə we херəте,
Əзе р'ожəке кери тə бем".
„Бəсə, бəсə, чь дьбежи
Ха дӧнйае нə кəр'-гежи.
Əз р'авьм тə бьвьмə wьра,
Нан харьне т'əв мə бьхwи,
Паше ч'ə'ве Мирзə дəрхи".
Тəйр гот: „Р'уви, бəхте тəмə,
Мьн мəһелə - əз гӧнəмə.
Чьр'а, хwə əз дин ниньм
Ə'щəле wа бьə'фриньм.
Бьра qəсəм у qьрар бə
Əw йəка т'ӧ щара набə.
Һəта сахьм р'у дӧнйае
Жь гӧр'а тə т'ӧ дəрнаем".
Р'уви фькьри һьнəки,
Гӧман да qəнщ—амьнəки,
Тəйр ньһер'и авьр'əки,
У пар'а те дадьч'ьвə
Тəйре симьр' хwəр'а дьвə.

* * *

Һат бина бае эвара,
Шьнгин кәтә гӧһара,
Тә’в qӧльби пьш зьнара,
Мирзә бәрбь зага хwә һат
У һедика wи дьньват.
Тир у кәwан ль пйадабун,
К’еwришк у тәйр ле дардабун.
Ль бәр заге әw дьбинә,
Т’әзә тәйрәк жи анинә.
Дьле Мирзә нәсьт’ьри
У әw wьра wa фькьри:
„Шаньм жь дә’ва фәйдә нае,
Әw һатьнә бой бәлае,
Р’аст qәсасе сәре мьньн,
Чаwa руви бьфьтльльм“.
—Дә’ва әw дит у ләзандьн,
Хwә Мирзәр’а зу гиһандьн,
Мирзә жь һәспе анин харә,
К’этнә бәр мьл, бьрьн малә.
Wи we шәве щьлә’т нәкьр,
Т’ьвдира хәwе qәт нәкьр,
Сьбәтьре ч’ә’ви хәwе,
Тир һьлда у чу нечире.
Чәнд мәһ шәм wана ма,
Ле архаин qәт нәдьма,
У һәрт’ьми жь хwә дьтьрсйа
Хәwа щәва ле дьqӧсйа.

*
* *

Р'оке р'уви к'ома дә'ва
Заг'е тӧри дәрхьст дәрва
У готә wан: гәли бьра!..
Шеwра т'амә ньһа вьра.
Хәбәрдана мә гәләк һәйә;
Бәреда мәсәләк һәйә:
„Дәст һәмьн, кӧ дәста дьшо,
Дәст вәдьгәр'ә р'уйа дьшо".
Гәрәке әм мәщаләкьн,
Дәст тъвдира к'аре хwәкьн,
Һәр алийава әм р'аһельн,
Wәки qәнщйа хwә нәһельн,
Ньһа к'ома мәйә п'ър'
Ә'бур дькә бе ч'ер'—ньфьр',
Сайа сәре р'аwване мә
Хорте дәлал—фәрмана мә.
Ч'ә'ва һәр щйа бьгәр'иньн,
Мирзәр'а п'ешк'еше биньн.
Дьбежьн, кӧ мәрдине,
П'адшак wьра дьминә.
Qизәкә бь бәнгьз нур
Wи дил анийә wәлате дур,
У авитийә бьрща һешин,
Дьхәирә гӧла р'әнгин.
Наве wе qизе хут Зинә,
Бәдәwа мина wе т'ӧнинә.
Дьбежә р'ое тӧ дәрнәе,
Бәдәли тә әзе дәрем.

Бәдәwә, ноли һива ә'рша,
Льбасе wе жь хас qӧмаша,
Qаше ч'ә'ва ноли бәраша,
Т'ьли-печ'и т'әв мумаи,
Гӧли дӧта һур һунаи,
Пеwр у мезин нава гӧлийа
Дьч'ьрусьн дәwса зер'а.
Гәрдән wәрдәки бьльндә.
Qам-qьнйати чьqас р'ьндә!..
Бина мехка те жь һелма wе,
Мәрийа сах дькә к'елма wе,
Чьл щари аве бәр тиньн,
Чьл дьшон, чьл жи һьлтииьн.
Хьзема к'арбарә балә
Дьранә мәwиже бәдкала.
Qимәте кьле wе сәд зер'ә
Шәрм дькә мәрьв ле бьнер'ә.
Әва кәвт салә п'адше кал
Дьмәшә бой кәч'а дәлал
Әw дьхазә wе бьстинә,
Ле Зине wи накәбинә.
Зин һьлданә зер' у хәлат
У кӧба п'адше нәт'әwат.
Дәстәкида финщана жә'р
Йе дьнеда соранийа бәр.
Әв кәвт салә, ноли кәwа
Qанат шкәсти бәр хӧнава,
Әw wаркьрийә бьрща тари,—
Һесьр жь ч'ә'ва дьбари,
Наһелә т'ӧ кәс һәр'ә щәм,

Хени щарикә we дьлрә'м.
Wәхта һьнәк дәри вәкьн,
Агьр, бьруск ле дьп'әкьн.
Әw ль wана дькә чур'ин:
„Дури мьн һәр'ьн, мә'р у зури.
Йан әзе ве жә'ре вәхӧм
У соранийе дьле хwә хьм".
У әw Зина мә вьр готийә.
Лаиqи Мирзе мәлк'әмотийә.
„Һәта әм сахьн һәwате,
Гәрәке т'опкьн т'әwате,
Кӧ бәдәwа р'оһьлате
Мирзәр'а текьн бәртилә,
Т'әне нәһельн сефилә".
Изьн wана хаст шере чур'ин,
Пешда һат у кьрә ә'ор'ин:
„Ә'йанә qәбила шера,
Жь we дәрк'әт наве мера,
Ньсла ә'сьл у мерхаси,
Дәст мәдабу олк' у чарси,
Херәтхане ә'т'әме тәйр,
Говәнде че, дә'wат у сйар,
Хwә нәдьһишт мә т'ӧ qәнщи,
К'е кӧ ль мә дьхәр'ьши.
Ә'рде нәхьн наве бава,
Бьгәр'ьн дӧне-һьндава
Мирзәр'а бьбиньн зәрике,
Кӧ шабә ә'мре wи айке".
К'ома дә'ва вьр йәк щар
Р'азйа хwә дан-чунә хар.

Р'уви ль пешйе ләзанд,
Xwә мешәр'а wи гиһанд
Март'ангәки даре би
Wи пе ләпе xwә чьни.
У ани wьр кьрә нир.
Март'ангәк жи wи вәр'от
У әw жи wьр кьрә щот.
Һьрч'е у әw шере һар
Wи гореда нире хар.
Гьрт р'йа бажаре Мәрдине
У чунә р'әва Зине.

* * *

Р'уви тәйре симьр' ани
Qәсәм, qьрар же һьлани,
У гот: „һәр'ә сәра мәзьн,
Теда т'опьн бук у жьн.
Тö дайнә сәр т'аwане.
Wәхта әм бенә мәйдане,
Wьра һәwар-газйе һәбә,
Бьра ньш ль сәре тәбә.
Wәхта Зине тьвдарәккә,
Дәре п'әнщәре xwә вәкә,
We һәwape әw мезәкә:
Дадә Зине у we дәрхә,
Ль сәр һәwe у ә'wpa хә,
Qәwата xwә нәһевшинә
Зине сахи мьнр'а бинә".
Тәйре симьр' wьр qöлозбу

У ә'wрара дә'w у дозбу.
П'әрwәдьда сәр Мәрдине,
Дани бәр п'әнщәра Зине.
Р'уви дә'вава ләзандьн,
Һафе Мәрдинер'а гиһандьн:
Р'уви готә шер у кьрч'е
„Шере бьра, тӧ кьрч'а че,
Һун ноли дӧ һәспе жир
Бь ләз wарьн текәвнә нир.
Wәки пәй мә гази-щәрдбьн,
Һуне зу жь нир хьлазбьн.
Чь сәкьнинә һивйа мьн,
Мач'а щот әзе бьгьрьм.
Qәwәта wа жь кӧ биньм,
Кӧ wи нири бьк'ьшиньм,
Жь щәрд у газйа хьлазбьм.
Әз кәйрана qәwәта wа.
Һун дькарьн ноли сә'ва
Нир бавежьн у wьр сазбьн
Жь wан газйа зу хьлазбьн".
Кьрч'е, шер хwә пашда нәдан,
Нире хар жь ә'рде һьлдан,
Жь хьзмәте хwә нәһевшандьн
Щот ноли га wьр к'ьшандьн.
Р'уви дәст да мач'а щот,
Шер, кьрч'ева зу ажот.
У ноли мач'к'аре че
Нава пежәк р'ьдесе
Р'уви к'әтә агосе.
Хут wи чахи жь бажер

Мəри ком-ком һатьнə жер,
У жь отахе дəһ гозə
Бу чуртини, һеwарзə.
Т'əлал р'абун вьр дəфедан
Гӧрз-кəмəчə мьзгəвте дан.
Готьн: „Wарьн ə'щеба гьран:
Р'уви, кьрч', п'адше, дə'ва.
Ə'рде мə данə бəр шова.
Кьрч'е шерва нир дьк'ьшинə,
Р'уви мач'а щот дьбə-тинə".
Мəзьн нəман, бьчук нəман
Чун т'əмаша ə'щеба һан.
Щоте р'уви у к'ома wи
Wана wьр кьрə пек'əни.
Чь сəре wа əз бешиньм.
Ль фəне р'уви бьнəсиньм.
Əм вəгəр'нə бəрбь Зине—
Бəдəwа нава Мəрдине.
Стик жь нава зьбаре
Р'əвйа сəре мьнаре,
У wьра готə Зине:
„Бьнһер р'аста Мӧскине,
Р'уви у п'адше дə'ва
Мӧскин данə бəр шова.
Кьрч' шерва нир дьк'ьшинə,
Р'уви мач'а щот дьбə-тинə".
Зине бəре баwар нəкьр;
Дəре р'əwачe хwə вəкьр
У дит wьра, wəки стйе
Готийə wе гьлие р'астие.

Һәма wи чахи һьндавда
Тәйре симьр' wьр чьрqасда,
Зина qизин жь wьр дәрхьст
Ль сәр ә'wр у ә'рша хьст.
Гәшә вәһат нава һәwе,
Фьр'и сәр ә'wре хәзәве.
Зине сахи-сьламәти,
Ани һат wи гьһиандә щи.
Чахе р'уви жер qьшьранд,
Тәйре симьр' Зине р'әванд,
Ләз ә'лами шер, кьрч'е кьр,
Бәнсами жь стӧе wан вәкьр,
Һәр йәки алики р'әви—
Данә бәр хwә мерг у зәви.
Әз пәй р'еч'а wана нәчум,
Ньзам к'ижан р'еда әw чун.
Кәта мале wан ләзандьн,
Анщахи бина хwә дьк'ьшандьн.
У бәр заг'е к'ома wана
Сәкьнин кӧ Мирзә бе
У бьгьһиньне ве щабе.

* * *

Һат бина бае эвара.
Шьнгин кәтьнә гӧһара.
Тә'в qӧльби пьш зьнара.
Мирзә бәрбь заг'а хwә һат
У һедика wи дьньват.
Тир у кәwан ль п'йадабун,

К'еwришк у тәйр ле дардабун.
У ньшкева әw дьбинә,
Дә'ва wе говәнд гьртинә:
Р'уви кәтйә сәрговндйе,
К'ефа хwәр'а әw дьстьре.
Дьр'әqьсә qәшәнг, чәләнг
Бәла дьбә ч'йа газ у дәнг.
Мирзә тьрса насьт'ьрә,
Сава кöле ле дьгьрә.
Һьндьк ма кö хава һәр'ә
Wьра әw wа дьфькьрә:
„Әwан вьра ль сәр мьн
Бун щә'сусе бе амьн.
Р'ожа мьн к'öтасие һат,
Wе мьн бьхöн бе сәр бәрат".
Дә'ва әw дит у ләзандьн.
Xwә Мирзәр'а зу гиһандьн.
Мирзә жь һәспе анин харә,
К'әтнә бәр мьл, бьрьн малә.
Мирзә һәw wәхтәке ньһер'и
Зәрик wьр сәр п'осте нери
Сәри бәрда кәр' р'уньштйә.
Бәдәwә, ноли һива ә'рша,
Qаше ч'ә'в ноли бәраша.
Гейма wе жь хас qöмаша.
Т'ьли, печ'и т'әв мумаи,
Гöли дöта һур һунай
Пеwр у мезин нав гöлйа
Дьч'ьрусьн дәwса зер'а
Гәрдән wәрдәки бьльндә,

Qам-qьнйати зә'фи р'ьндә,
Бина мехка те жь һелма we,
Мьрйа сах дькә к'елма we,
Хьзема к'арбарә балә,
Дьран мәwиже бәткала,
Мирзә хwә wьр сәр һәвда да.
Ль бәр бәдәwe т'әмәнәда
У готә we: „сәлам тәр'а
Хушка р'ое, qиза п'әрйа.
Хьзмәте тә, кӧ һати вьра".
Зине дит хорти бәдәwә,
Бәжн бьльнд, дьране сәдәфә.
Серида к'олос—дәстмалә,
Кӧсна бәдәw һеqин балә.
Дьләки на we сәд дьли
Мирзә кәбанд у wак'ьли:
„Тәйр әз аним бой нәвса тә,
Кӧ бьдита мьн qәлса тә
Мьн р'акьра дьране тә,
У qӧт кьра вьра щане тә.
Wәрә р'уне хорте пьспор
Һивйа тәйә сурәте сор".
Льнге Мирзә жь шабуна
Кәвьр у ә'рде заг'е нәгьрт.
Шабун у к'эн wи һәв һуна
У к'аwа хwә wи wьра гьрт.
У дӧ дьла һәв кәбанди
К'әтьнә шеwра ньqьтанди.
Мирзә зә'ф к'аре хwә нәкьр
We шәве дә'wата хwә кьр.

Дәва ә'зәт, qӧльх кьрьн
Һәрдӧ wьра хәwр'а бьран
Р'ожа дьне Мирзәе һан,
Бой һәдәwа нов ә'йан
Биркьр р'аw-неч'ира хwә,
У дарда кьр wи тира хwә.
Ньһа изне һун бьдьнә мьн
Әз бьстиньм вьр бина хwә.

СӘРЕ II

Р'ож бӧһӧрин, мәһ бӧһӧрин.
Хәлqе Мәрдине дьфькьри:
„Гәло к'е һат Зине бьри"
Хут wе р'оже п'адше диньк
Дәнг да щьмаә'та Мәрдине:
„К'и—кӧ һәр'ә Зине бинә—
Гьранйа хwә wе зер' бьстинә".
Т'ӧ кәси дьл нәда бәр хwә,
Wи шӧхӧли һьлдә сәр хwә.
Пирәк жь пира ӧнк'офи,
Нәтьрсйан жь т'ӧ хофи,
Щьмаә'т т'әв wеда да,
Дәст да сәр синге хwә—
Готә п'адше: „әзе биньм,
Һәqе хwә жи бол бьстиньм".
П'адша һьнәки ләзи бу,
Гьлйе пире зу р'ази бу,
Ч'ә'в qӧрчьманд вьр пира дәлк'
Геймә хwә кьр, педа бу әлк',

У зу сиар бу ль к'упе сор,
У паqьшкьр бевла кинор.
Жь qальб дәрхьст мә're жә'рин—
Мәрьвхӧре кьрә ә'ор'ин.
Кьрә qамчи әwe әw „зйа“
Зина qизин һежа гәр'йа.
Әw фьр'и ноли п'ьриске
Т'әви бае бобәлиске.
Фьр'и бь дәлк'е фәнәгори,
Фьр'и сәр ә'wре р'әши тә'ри,
Фьр'и сәр ч'йае бәрфә сәри,
Фьр'и сәр бә're бе сәр-бьни,
Фьр'и сәр дә'ле бе п'егәи,
Ле сәр дәнани жь иза р'уви.
Чь сәре wә әз бешиньм?
Ль дәлк'е пире бьк'әсиньм.
Пире дьгәр'ә ль һәр али,
Әw дьбинә ч'йаки хали
Дуки зьрав һьлдьк'ьшә
Бәрбь wи дуи әw дьмәшә.
Заг'а Мирзә we wьр'а дит,
Мә're жә'рин wеда авит,
У к'упе хwә we дәвәр'уйа
Пьш заге кьрә нав дьр'йа.
Бәнгьзе хальфйа we хwә кьр,
Ль бәр заг'е wа лавакьр!
„Гьдино, әз бәхте wамә,
Һун мьн хайкьн, әз гӧнәмә:
Әз хальфим, к'оча мамә,
Р'йа, бащаг'а нә бәләдьм

Бьһельн щәм wa бьминьм".
Нышкева р'уви жь щи р'абу,
Ноли гӧлле дәрир'а чу.
Дәст авитә мьле пире
У р'аqәтанд жь we дәре.
Мирзә-Мә'муд т'ә'мул нәкьр,
Пире ани у qәбул кьр.
Р'уви бь һерс готә Мирзә:
„Бьра, пире бь фән п'исә,
Пешйа готйә: „әw пире һа
Мәрьв дьхьнә нава дәлк'а.
Мьн готә тә—к'ефа тәйә.
Qәзйа пире бефьтайә".
Мирзә гӧһ нәда р'уви,
Пир хwәр'а кьрә демар'и.
Сьбәтьре ч'ә'ви хәwе
Мирзә р'абу чу неч'ире
У Зине һишт һивйа пире.
К'ома дә'ва бае бәза
Чун пьш загe нава р'әза,
Хwәр'а данә тәwләбаза.
Пире ль бәр фәна хwабу,
Дәнг Зине кьр жь щи р'абу
У we дәсте хwаи к'әр'ьки
Да сәр п'ор'е wеи шьр'ьки.
У готеда: „даик гори,
Тә qьр'еш буйә т'ел-т'әмбори,
Әзе иро аве гәрм кьм
We qьр'еже т'әмам дәркьм".
У we хwә wьр әглә нәкьр,

Дәст мәщәла фәна хwәкьр.
Чу пьш зага, һатә заге
Ә'шебмаи готә Зине:
„Һәла wарә, бьн дарчине,
К'упәки мәзьн данинә.
Ньзам зерә, йан к'арбарә,
Йан хут һива чьлийә
We дӧшхӧлә у дьгәрә".
Зине шаш ма we ә'шеве
Бәре хwә да we һьндаве,
Бәр к'упе пире готи
Qәрәфиска әw руньшти,
У кәтани бәне пьште
We хwә бе тьрс wьр даһиште.
Пире бь ләза гьһиште
Льнге we гьрт, т'әв даһиште.
Qалп'аг' ани дәри дада,
Мә'ре жә'рин кьрә qамчи
У зу ль сәр ч'йара гавда.
Хут we рожа къвшкьри
Әw ль бәр п'адше сәкьни,
Зине сәр бәнгзе бәре
Жь к'уп дәрхьст ль бәр сәре
Бәр т'әхт руньшт у готеда:
П'адша, qӧрбан, бьбахшинә,
Әзә ләзьм, һәq бьк'ьшинә".
П'адша бь дьләки эше
Һәqе пира фән да к'еше.

* * *

Əз насəкьньм сəр wан йəка,
Чаwа пире дəсти дəлкʻа
Сəра пʻадшеда хwə щи кьр,
Ортʻа дьлада дилбəнди кьр.—
Бь гьлики wа кöрт готи:
Пире бу əwанйа Боти.
Вəгəрʻьн əм сəр əʻгите хwə,
Йе кö һьнге нава багʻа,
Тир кəwане wийə ль пʻйа
Һьм ша дьбу, һьм дькʻəнйа.

. . . .

Һат бина бае эвара,
Шьнгин кʻəтьнə гöһара,
Тəʼв qöльби пьш зьнара,
Дурва те кʻайна бəрха,
Хöшин кʻəтйə пʻəлаха.
Жь бьлуре те дəнге зизə,
Əʼрд у əʼзман педа сисə.
Һе нае хан рʻйа кадьзе.
Стəйрк дор Лəйле кʻəтнə рʻезе,
Тʻəк же дурə Мəщруме гəш,
Сəр əʼрдеда те шəвəрʻəш.
Шьван дьстьре „Хозане“
Дьəʼwтьн кəлб ль зозане.
Мирзə бəрбь загʻа хwə һат,
Бь кʻефа хwə wи дньват.
Тир у кəwан ль пʻйадабун,

К'еwришк у тәйр ле дардабун.
У Нышкева әw дьбинә
Загә тә'риә, кәс т'ӧнинә:
Нә wьр пирә, нә жи Зинә.
Т'әв һәв буи дәрк'әт дәрва
Бь камде зоре qужйа дә'ва.
Р'уви к'ома хwәйә сәйре
Һатә бәр заге ә'сәйе.
Бь һерса Мирзә нәсьт'ьри,
Хwә авитә п'есира р'уви
У да сәр wи кәло гьри.
Нав искинйа wи готә wи:
„Мьн хәбәре тә һьлнәда,
Ләма Зина ч'ә'вр'әш бәрда".
Р'уви готе „зә'ф мәгьри,
Бәр хwә нәк'әв—нәфькьри,
Әз тек'әвмә т'әфәкури.
Хәма жь тә бьqәтиньм,—
Зине шарәкә дьне биньм.
Ле һәма сәр wе qьраре,
Wәки гӧр'а мьн дәрнәе".
Р'уви хwә зә'ф әглә нәкьр,
We ләзе дәйн ль дә'вакьр,
Пе бәньке кәвт хәләqә
Гьреда ә'лба т'әнәкә
У кьрә дәфа дә'wате,
Бу дәфчийе че, дьл шәwате.
Зӧр'нәк да шер, йәк да кьрч'е
Чунә ә'рде Мәрдине че.
Әз пәй р'еч'а wана нәчум.

Ньзам кижан реда əw чун,
Ле роке сьба һавине
Дəркəтнə ə'рде Мəрдине.
Зӧрне зор кьрə гӧжə-гӧж
Дəнге дəфе вьр бу һавьж.
Жь отаха пенщ-шəш гозə
Бу һəwара дə'w у дозə.
Т'əлал рабун вьр дəфе дан.
Гӧрз—к'əмəчə мьзгəвте дан
Гот:—Wарьн, ə'щеба гьран...
Р'уви расте буйə дəфчи,—
Ќьрч шерва бунə зӧрнəчи...„
Бажар һьлшийа ве т'əмаше,
Говəнд гьртьн, к'əтнə мəше.
Т'ӧнəнə к'ӧрдəк ль һəwате,
Кӧ бəр дəф-зӧрна дə'wəте
Тамаре wи нəлəрьзə,
Əw пашда нəе у нəлнзə.
Говəнд фьрə у мəзьн бу,
Кəсəк руви нəгазьн бу.
Бьра руви wан ə'глəкə,
Щьмаə'те вьр хwə шакə.
Əм вəгəрьн бəрбь Зине,—
Бəдəwа нава Мəрдине.
Тəйре симьр wьр qӧлоз бу
У ə'wрара дə'w у доз бу.
П'əрwадəда сəр Мəрдине
Дани бəр п'əнщəра Зине.
Гава кӧ Зине тəйр дьбинə
Дьбежə: „Хwə бьшьдинə,

Һәта тә те баска вәкә,
Зине щьһезе хwә баркә".
Жь щи ләqанд we бархане,
Кőлав, дошәк у орханә,
Хелйа буке, бә'лгие qәрqаш,
Шә'р, qőт'ьни, чőхе qőмаш,
Бист т'әмәзи, сәд шә'ре р'әш,
Бист у чар дерә, дондзә к'офи,
Дőсьд qәйтане бәр зьлфи,
Пандзәһ бәрош, си у дő сьни,
Йандзә ситьле мәзьни:
Бь гьлики:—мал нивида
We сәр тәйре симьр' щида.
У бь хwә жи ль сәр сйар бу,
Нава ә'wрада wарзәбабу.
Ль таqе жоре сәр мьнаре
„Зине бьрьн...", стик дьqарә,
Һәр алйава мәри бәзйан
Нав бажерда бу һәwарзә.
Дә'wа, кő бьһист дәнге стйе,
Дәф-зőр'нә һьштьн р'асте,
Һәр йәки алики р'әви
Данә бәр хwә мерг у зәви.
Тәйре симьр' сьламәти
Зине ани гьһандә щи,
Ль бәр дара заг'а т'әне
Һедикава пәйа кьр—
Дьле Мирзә кән у ша кьр.
К'ома дә'ва хут we чахе
Т'оп дьбьн ль бәр заг'е,

Дәрбаз дькьн әw we шайе.
Әм wан бьһельн wи кали,
Вәгәрьн щәм п'адше кали,
Кӧ ӧндабу әвина wи.
П'адща гава кӧ дьбинә,
Кӧ Зине диса дьзинә,
Т'әлал анин у дәфе дан,
Гӧрз—к'әмәчә мьзгәвте дан
Го:—„Wарьн, шәр'е гьран.
Р'успи хӧкьн зьр'нех—к'олос
У ләз зинкьн к'ькеле боз,
Мәрт'але хwә, р'ьме пола,
Һун гьредьн бь дӧһела.
К'е кӧр' һәйә-хwәр'а биньн,
Мьрида пәйа бьшиньн,
Бьра текьнә һәвана
Тәраq, qаwит—дәwса нанә,
У кәтани фьравине.
Бьщьвьн бәста Мәрдине,
К'е кӧ нәе—сахбә щәлат.
We бьшкенә ле qам-qанат".
—П'адша кәси накәбинә,
Ордйа әскәр дьщьвинә
Бь бәләдйа пира дәлк'
Әwи ләзанд шәр'е бәрк'.
Wәхтке Мирзә дәрте дәрә,
Дьбинә ордйед әскәрә
Тенә сәр wан дә'w у шәр'ә.
Һәсабе кәвьре ә'рда,
Һәсабе стәйрке нав ә'рша,

Һәсабе халийе һәми һәйә,
Һәсабе wан qәт т'ӧнәйә.
Т'әви ньзә-мәрт'ал кьри,
Мәрт'ал жь пола чекьри,
Һәспе wан бозә-ә'рәби,
Шьвета һәв т'әв навтә'жи,
Ль пешйе шехе сәдани
Пире әw бәрбь заге дани.
Мирзә малр'а дьгьһинә.
Тир у кәwана һьлтинә,
Нәвсе мале дәрхьст дәрә
У готә wан: „Р'абьн шәр'ә!..
П'адша бь әскәре хwә п'ьр'
Сәр ә'рде мә бунә ньфьр'
Мерхасе wан жер дьгәр'ьн
Дьхазьн мә дил бьгьрьн".
Мирзә у Зина гәрдән qаз
Зу бәре хwә данә һәвраз.
Бәр зьнара хwә тәландьн,
Бәне кәwана шьдандьн,
Тире Мирзә нав чәнд лә'за
Мерхасе п'адше вәләзанд.
Ль әскәр бу һәwар-гази,
Wан һьлда р'ьм-шур тази,
У дәст шәр' бу—шәр'е гьран,
Һәвк'әтьн мер у п'әләван.
Хут we лә'зе р'уви чу жер
Т'оп кьр кьрч' у тәйр у шер
У гот: „Һәр'ьн, һәр йәк жь wа
Һәзара биньн жь щьнсе хwә.

П'адша һатийә сәр мә дә'we
Әме wан технә нава саwе.
Ми п'е хwә, бьзьн п'е хwә,
Һәр йәк сәр ә'мәле хwә.
Шер we пьште wан бьшкеньн
Ћьрч'е зьке wан бьдьр'иньн,
Тәйр ч'ә'ве wан дәриньн—
Р'уви qуше wан бькожьн".
К'ома дә'ва ләз бәлабун,
Нав мешәда әw ӧндабун.
У һәр йәке жь wана
Ћәзар дә'вә да ду хwә
Һежа ордйа wан кьшйа.
Р'уви бь фән пьш заг'е
Дә'вә т'оп кьр алчахйе,
У фәсала дӧжмьн, һәспа
Бәржерда к'әтә дәсте дә'ва.
Дәст ль шәр'бу. Р'аста мәзьн,
Сийар у дә'ва ле дьбәзьн,
Дә'ва, әскәр вьр ләвк'әтьн,
Сийар wьр к'әтьн, дә'ва к'әтьн,
У бу шәр'әки т'ами һар,
К'едәре кӧ жь мала Зал
Пе хизара Ә'лйе шер
Т'әк дькарьбу т'ә'мул бьда.
Р'ож дәрбазбун,—wана ләвда.
Шәв дәрбазбу—wана ләвда.
Мирзә чекьр wанар'а бәнд
У сьбәке фәсал wан стәнд.
Ч'ита мера жь һәв qәтанд

Бәри ԝан да у р'ақәтанд.
Сьламәти п'ара ԝи кәт,
К'е мала хԝә қәт дәрнәкәт,
Ԝәхта әԝ пира ә'нк'офи
Нәсьт'ьри жь т'ӧ хофи,
Дит әскәре п'адше қәлсбу,
Бь ләз к'упе хԝә сор сиар бу.
Зу һьндавда әԝ қӧлоз бу
У ә'ԝрар'а дә'ԝ у доз бу.
Мирзә пире дьқьшьринә,
Кәԝан дәста дьшьдинә.
У тира хԝә пола бьмор
Дәве к'упе пиреи сор
Бу вьзина тира кәвәр,
К'уп дьк'әвә—к'уп бу дӧ кәр
Щәндәке пира кәлахә
Ль зьнер кәт, дьп'әльхә.
У Мәрдина ньзәмәти
К'әтә дәсте дә'ва-р'уви.
Һежа п'адша, ԝәзире ԝи
Р'уви жь бажер дәрани,
У әԝ һьнәки ԝеда кьр,
Сәре ԝана щә'нме шакьр,
Мирзә анин у сәр т'әхт
Кьрьнә мәзьне һәқиқәт.
Зер-зиве нав мьнара
Ԝи бәла кьр фьқара.
Хәрщ у хәр'аще ԝана
Ԝи бахьшандә ԝана.
Т'әзә Мирзә хԝә каркьр

Xwə—Зинерa дə'wəт кьр.
Һəвт рожа у һəвт шəва.
Wан wьра тъм дəфе да.
Əз wьр бумə сəрдə'wəти,
Се сев пара мьн жи кəти:
Мьн севəкə сорə у ал
Да Мирзə у Зина дəлал,
Йа дьн—сорхал ньтьранди,
Да we зара чирок ханди,
Сева сьсийа—сурəт бьһӧшт,
Бой хатьра, мьн xwəра һишт.

СӘРӘЩӘМ

Р'едактор Н. Махмудов
Шьклчи А. Закарйан
Р'едакторе бәдәwие Ан. Гаспарйан
Р'едакторе техн. Е. Ахирйан
Коректоред контрол: Гар. Һакобйан,Ләтифе Ә'мәр

ВФ 03746. Т'әмбә 700. Тираж 1000

Бона нәшркьрьне һатйә qолкьрьн 10/V с. 1959
Бәлгнәшире нәширәте 3,4
Бәлгнәшире мәнгәнә, 5,5 к'аг'әз 84×108 1/32 qимәт 1 м. 70 к.

Нәшьрхана 1-е. Идарә йа Һайполиграфһрате
Ереван, соqаqа Алавердйан № 65 с. 1959

Р'асткьрьн

Р'у	Хәт	һатийә ньвисандьне	Гәрәке бьхуньн
5	2	һьнәвше	бьнәвше
8	11	ньһа чине	ньһа аза чина
11	9	һьмбәри	һьлбьр'и
15	11	бе	бь
16	16	жи	wи
25	16	бәлбуә	бәлубә
28	19	qӧч'	qӧлч'
37	1	р'асһатьна	р'астһатьна
39	11	бьна	бина
44	14	шәмса	ләмса
59	1	хwәр'а	хәwр'а
61	12	дәсте	Дәсте мьн...
68	23	һолданә	һьлнадә

QИMƏT 1 M. 70 K.

һайпетһрат